नेपाल लिपि
Nepal Lipi

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपाल लिपि

(Nepal Lipi)

पिकाक

नेपाल लिपि गुथि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपाल लिपि (Nepal Lipi)

नेपाल लिपि गुथिया ३१ दँ बुदिंया लसताय् पिथना

नेपाल लिपि गुथि
NEPAL LIPI GUTHI

©सफूया थाकूं वां नेपाल लिपि गुथियाके
(नेपाल लिपि गुथिया स्वीकृति मदयकं थुगु सफू छुं नं कथं पिथने मदु ।)

पिकाक : नेपाल लिपि गुथि
सा४ननि, ख४न, यँ
जि.प्र.का.द.नं. १११/०४१/०४६

पिथना दँ : ने.सं. ११३१ वछलागा १०

पिथना : ५०००

मू : १००/- तका

ISBN : 978-9937-0-2768-7

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

गुथिया थःगु खँ

नेपाल लिपि नेवाःतय्‌सं जक मखुसें सकल नेपाःमिपिसं सयेकेमाःगु आखः खः । थुगु आखः नेपाःया इतिहास, धर्म, संस्कृति, कला, सम्पदा व पुरातत्व सम्बन्धी अध्ययन यायेत मदयेकं मगाः । थ्व हे कारणं भाषा एवं लिपि विज्ञपिसं लिपिया संरक्षण व प्रबर्द्धन याना वयाच्वंगु दु । अथे हे नेपाल लिपि गुथिं थ्व ज्यायात थौं स्वया ३७ दँ न्ह्यः ने.सं. ११०० दं निसें संस्थागत रूप बिइगु ज्या जुल । थथे लिपि स्यने ज्याय् थीथी कुतः व पहःयात छगू हे पहः व स्तर दयेकेगु ताःतुनाः नेपाल लिपि गुथिं ने.सं. ११०९ दिल्ला थ्व ५ कुन्हु भाषानिभाः प्रेमबहादुर कसाःया सभापतित्वय् नेपाःया हनेबहःपिं लिपि विशेषज्ञ व भाषाविज्ञपिं दुथ्याकाः वर्णमाला गोष्ठी यानागु जुल । थुगु गोष्ठीइ नेपाल लिपि गुथिपाखें राजेन्द्र शाक्यजुं लिपि वर्णमाला ज्यापौ न्ह्यब्वःगु खः । थ्व हे गोष्ठीं क्वःछयू कथं ने.सं. १११२ बछलागाः १० कुन्हु नेपाल लिपि गुथिया १२ दँ बुन्हिया लसताय् दकलय् न्हापां "प्रचलित नेपाल लिपि वर्णमाला" पिदन । थुगु वर्णमालाया आखः ल्हातं च्वयेगु ज्या शरद कसाःजुं यानादीगु खः । अनं लिपा हाकनं ने.सं. १११८ बछलागा १० कुन्हु हे लिपि गुथिया १८ दँ बुन्हिया लसताय् वर्णमालाया निक्वःगु संस्करण पिदन ।

थुगु वर्णमाला सफू नेपाल लिपि कक्षा कायेगुया मूज्वलं मध्ये छता जुयाः वयाच्वंगु दु । त्रिभुवन विश्वविद्यालयया थीथी उच्च संकायय् अध्ययन याइपिनिगु निंतिं लिपि ब्वने ज्वलनय् थुकियात मान्यता बियाः दुथ्याकातःगु जुल । उकिं थुकियात हे नालाः लिपि स्यनेगु ज्या न्ह्याना वयाच्वंगु खः । पुलांगु मौलिक पहः मस्यंक, ई नाप ल्वयेक, अझ स्तरीयकथं व प्रभावकारीरूपं व अःपुक लिपि स्यनेकने यायेमाःगु थौंया आवश्यकता खः । थ्व हे आवश्यकतायात पूवंकेगु नापनापं नेपाल लिपियात कम्प्यूटरय् गुकथं दुथ्याकेगु धैगु च्यूताः यात कयाः नेपाल लिपि गुथिं कम्प्यूटर विशेषज्ञपिंनाप सहलह ब्याकाः कम्प्यूटरया फण्ट नं दयेकेगु ज्या जुल ।

थ्व हे सिलसिलाय् वर्णमालायात झीगु थःगु पहिचान दइकथं पिकायेत हाकनं नेपालभाषा केन्द्रीय विभाग, नेपालभाषा आकादमि, पुरातत्व विभाग व मेमेगु संस्थाया लिपि विशेषज्ञ, भाषा वैज्ञानिक, ब्याकरण विज्ञपिं दथुइ तःक्वः तक सहलह यानाः ने.सं. ११२८ स बृहत् लिपि गोष्ठी यानाः नेपालभाषाया सः व पहःकथंया नेपाल लिपिया वर्णमालाया न्हूगु स्वरूप क्वःजित । थुकिया निंतिं भाषा वैज्ञानिक व लिपिया विशेषज्ञपिं प्रा. डा. तेजरत्न कंसाकार व डा. ओमकारेश्वर श्रेष्ठया विशेष ग्वाहालि दूगु जुल ।

थ्व वर्णमाला नेपालभाषायात माःगु निथी सः, मागवः (Vowel) खुगः व बागवः (Consonant) स्वीगः माःहनाः संस्कृत परम्परा स्वयाः पाक्क नेपाल लिपिया स्वक्वःगु संस्करण छिकपिनि ल्हातय् ब्वयाच्वना । थ्वया नापनापं मेगु भाषाया त्यासा कथं ल्यंदनिगु आखःयात नं वर्णमालाय् दुथ्याका तयागु जुल । थुगु संस्करणय् मूकथं पाःगु धइगु नेपालभाषाया सःयात माःकथंया मूआखः व थ्वनाप स्वानाः वइगु मात्रा कथं पाइगु वैज्ञानिक तरिकां न्ह्यब्वयागु जुल । नेपाल भाषाय् माःगु खुगः मागवलय् (Cardinal Vowel) स्वंगू भेद वा मात्रा चिन धाःसा मेगु खँगवः जुइ । गथेकि "अ" नाप स्वंगू मात्रा स्वात धाःसा "अः, अँ, व अं" खँगवः जुइ गुकिया थःथःगु बिस्कं अर्थ नं दु । थुकिया हुनिं थ्व वर्णमालाय् झ्वः आखः खुगःया जुइ तर थुकिइ मात्रा चिं तना बिल धाःसा हाकनं मेगु १८ गः जुइ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थुगु वर्णमालाय् निगः माग्वः ज्वःचिना आखः नं दुथ्याका तयागु दु । थथे निगः माग्वः चिनाः माग्वःया मेगु स्वरूप "अ + इ = ऐ, अ + उ = औ" नं न्ह्यथना तयागु जुल । थ्वया नापनापं नेपालभाषाया अभिलेखय् छ्यलातःगु थीथी चिं दुथ्याकागु दुसा नेपालभाषाया महाप्राण वर्ण न्यागः आखः "ङ्ह, न्ह, म्ह, ञ्ह, व ल्ह" यात स्वतन्त्र छगः आखः कथं न्ह्यब्वयागु जुल । नेपालभाषा चीन सँय् भाय् खलः दुने लाःगु जूगुलिं थ्व न्यागः महाप्राण वर्ण छगः आखःकथं काइसा भारोपेली भाषा खलकय् थ्वयात निगः आखःया चिना आखः कथं काइ ।

थ्व हे न्हूगु वर्णमालाया आधारय् सन् २०१६ मे १३ कुन्हु युनिकोड कन्सोर्टियमं दुथ्याकूगु नेवाः आखः युनिकोडया कोड पेज दयेकागु खः । थुकिया निंतिं माइक्रोसफ्ट इनोभेसन सेन्टरया एलेन बैलोचन तुलाधर नाप जानाः नेपाल लिपि गुथिं ने.सं. ११३४ कौलाथ्व मोहनी बलय् युनिकोड टेक्निकल कमिटिया दुजःपिं University of California, Berkeley या देवोरा एण्डरसन, Microsoft या पीटर कन्स्टेवल नेपालय् हे ब्वनाः लिपि विज्ञ, भाषा वैज्ञानिक, नेपालभाषा विज्ञपिनि दथुइ सहलह ब्याकाः थुगु वर्णमालाया आखः व चिंकथं युनिकोड कोडपेज क्वःछिनागु खः । अथे हे Open University, UK या युनिकोडविज्ञ पाट्रिक हल सहित सरोकार पुचः नाप नं तक्वः हे सहलह ब्याकागु जुल ।

थुगु स्वंगूगु संस्करणया वर्णमालाया प्राविधिक, वौद्धिक व व्यवस्थापकीय ज्या नेपाल लिपि गुथिया शरद कसाःया संयोजकत्वय् अनिल स्थापित व प्रतापमान शाक्यया ग्वाहालिं पूवंगु जुल । अथे हे कम्प्युटर टाइप व सेटिङ्ग विपिन कपाली, ग्रवः समाः रविन सायमिं यानादिइगु जुल ।

थुगु वर्णमाला सुथांलाक्क छिकपिनि न्ह्यःने न्ह्यब्वयेत माःगु आर्थिक ग्वाहालि दाता साहुनी हेराशोभा तुलाधरं स्वनादिइगु 'साहु संघधर तुलाधर नेपाल लिपि वर्णमाला कोष' पाखें व यें महानगरपालिका पाखें चूलाःगु खः ।

थुकथं थुगु वर्णमाला सफू पिथनेत ग्वाहालि यानादिइपिं सकल विज्ञपिं, खलः पुचः, दाता, ग्वाहालिमि व सकल दुजःपिन्त नेपाल लिपि गुथिपाखें यक्व यक्व सुभाय् देछाना च्वना । थ्व वर्णमाला सम्बन्धी गुगुं नं सुझावयात जिमिसं न्ह्याबलें लसकुस यासें छिगु सुझावयात मेगु संस्करणय् दुथ्याकेगु कुतः यायेगु जुइ ।

नेपाल लिपि गुथि
११३७ बछलागा १०
साःननि, त्यःर, यें ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपाल लिपि गुथि म्हसीका

नेपाः देय्या थःगु हे आखः नेपाल लिपिं नेपाःया ऐतिहासिक महत्वया थीथी अभिलेखनिसें कयाः द्वलंद्वः पाण्डुलिपि व थीथी पतिइ च्वयातःगु दु । थ्व लिपि नेवाः भाय्या नितिं जक मखुसे संस्कृत, भोजपुरी, मैथली, सँय्भाय्, खसभाय् आदियागु ग्रन्थत मध्यकालय् व वयां लिपा च्वयातःगु दु । उकिं नेपाल लिपि नेवाःतय्गु जक मजुसे सकसियां मंकाः राष्ट्रिय लिपि खः । मल्लकालय् नेपाल लिपियात राष्ट्रया लिपिकथं छ्यला वयाच्वंगु खः । तर ने.सं. ८८८ स शाहकाल लिपा नेपाल लिपियात राज्यसत्तापाखें उपेक्षा व बहिस्कार यानाहःगुलिं नेपाल लिपिया छ्यलाबुला म्हो जुया वन । ने.सं. १०६० निसें लिपि सफू पिकयाः व्यक्तिगत कथं वैद्य पन्नाप्रसाद जोशी, पं. हेमराज शाक्य, शंकरमान राजवंशी भाजुपिंसं हाकनं नेपाल लिपिया छ्यलाबुलाय् हयेगुली योगदान बियादिल । अथे हे भाजु पुष्परत्न 'सागर' पाखें थ्व लिपिया प्रेस आखः दयेकेगुया नापं टाइपराइटर नं दयेकेगु कुतः यानादीगु खः ।

नेपाःया कुलामं तनावनेत्यंगु थ्व नेपाल लिपि हानं म्वाका तयेमाल धकाः महाकवि सिद्धिदास महाजुया १०० दँ बुन्हिया लसताय् लाकाः ने.सं. १०९४ स न्हापांगु नेपाःया प्राचीन लिपि कक्षा पं. हेमराज शाक्यजुं कयादिल । थुगु कक्षाय् लिपि सयेकूपिं मध्ये भाजु निरञ्जनरत्न शाक्य व पासापिं जानाः लिपि संरक्षण यायेगु कुतः कथं न्हापांगु 'लुमन्ति लिपि ब्वनेकुथि' प्यूखाय् चायेकादिल । थ्वयात लिपा विप्लवी पुस्तकालय, प्यंगः थामय् तये यंकल । थन भाजु अमृतरत्न तुलाधर व आर.के. निर्मलजुपिसं लिपि स्यनेगु यानादिल । थन हे लिपि सयेकादीम्ह भाजु 'जः' विकासमान स्यस्यःजुं पासापिनिगु ग्वाहालि कयाः पं. निष्ठानन्द बुदिंया लसताय् ने.सं. ११०० थिंलाथ्व ४ कुन्हु ल्हाःतिं च्वयाः "पौभाः" लिपिपौ पिकयाः लिपिया ख्यः चकंका बिल ।

"पौभाः" पिदंगु लच्छि लिपा नेपाःया संस्कृतिं जायाच्वंगु लिपिया संरक्षण व प्रचार-प्रसार नितिं संस्थागत रूपं ज्या यायेत ने.सं. ११०० स नेपाल लिपि गुथि स्वनेज्या जुल । थुकिया लिच्वः कथं ने.सं. ११०१ बछलागा १० कुन्हु वैधानिक रूपं नेपाल लिपि गुथिया गठन जुल । गुथिया संस्थापक 'जः' विकासमानयात गुथिया नायः व "पौभाः"या सम्पादक नं ल्यःगु जुल । नेपाल लिपि गुथि ने.सं. ११११ थिंलागाः ३० स नेपाल सरकार (तत्कालिन श्री ५ या सरकार) काठमाडौं जिल्ला प्रशासन कार्यालयस ल्याः १७१/०४७/०४८ कथं विधिवत दर्ता जुयाच्वंगु दु ।

लिपि कक्षा कायेगु भ्वलय् काठमाडौं क्लब प्याफलं न्ह्याःगु लिपि कक्षा केशचन्द्र महाविहार इतुंबहालय् तःगू हे लिपि कक्षा न्ह्यात । लिपि गुथिया ज्याकू दकलय् न्हापां भ्वःछेँय् अन्तर माध्यमिक विद्यालय नेपालभाषा साहित्य पाःलाःया ज्याकुथिइ छकू क्वथा बालं कयाः न्ह्याःगु खः । थ्वयां दच्छि लिपा ने.सं. ११०२ स लिपि गुथि न्यत, तुंछेँगल्ली कविकेशरी चित्तधर 'हृदय'या छेँ नेपालभाषा परिषद्या छेँलिइ ल्ह्ययागु जुल । नेपाल लिपि गुथिपाखें लिपि कक्षा कायेगु बाहेक नियमितकथं "पौभाः" स्वलापौ नापं 'सगं' वाःपौ १२ गू ल्याः व 'क्वाति' ख्यालिपौ ५ गू ल्याः तक पिथने धुंकूगु दु । नेपाल संवतया न्हूदँया लसताय् दँय्दसं तिथि म्हिचापौ थौंतक पिथनाच्वंगु दनि ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपाल लिपि गुथिया थःगु छेँ मदुगुलिं उखेंथुखें थाय् मालाः लिपि कक्षा कायेगु ज्या जुया च्वन। थ्व हे भ्वलय् ने.सं. ११०५ (२०४२ साल) य् तत्कालिन राष्ट्रिय पञ्चायत सदस्यया चुनावया इलय् भोताहितिइ "पद्मरत्न चुनाव सहयोग समिति" तयातःगु थासय् चुनाव क्वचाये धुंकाः लिपि गुथिं तःगूमछि लिपि कक्षा कायेगु ज्याया लिसें नेपालभाषाया मेमेगु ज्याभ्वःत नं यानागु जुल। थन लिपि कक्षा जुयाच्वंगु इलय् लिपि गुथिया गतिविधि तसकं सुथांलाक्क न्ह्याःवनाच्वंगु खँयात चायेकाः सकसिगुं मंकाः कुतलं तँलाछिया साःननिइ छकू सार्वजनिक जग्गा लुइकल। थन हे लिपि गुथिया छेँ दनेत उबलेया काठमाडौं नगरपालिकाया बोर्ड वैठकं २०४५/४/९ कुन्हु गुथियात स्वीकृति ब्यूगु जुल। भाजु तिर्थधर तुलाधरया अध्यक्षताय् "नेपाल लिपि गुथि छेँस्वना जः" नीस्वनेगु ज्या जुल। ने.सं. १११० पोहलाथ्व ७ कुन्हु लिपि गुथिया संरक्षक पं. हेमराज शाक्यजुया ल्हातं छेँ नीस्वनेगु ज्या नं जुल। ने.सं. १११६ तछलाथ्व १ स साःननिइ नितँजाः छेँ पूवनेवं गुथिया संरक्षक भाजु पद्मरत्न तुलाधरया ल्हातिं छेँ उलेज्या जुल। थौं वयाः थ्व छेँ न्यातँजाये धुंकल।

ने.सं. १११० कछलागा २ कुन्हु नेपाल लिपि गुथि संरक्षक समिति स्वनेगु ज्या जुल। थ्व समितिइ १) भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, २) पं. हेमराज शाक्य, ३) भाजु पद्मरत्न तुलाधर, ४) भाजु फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य, ५) भाजु दुर्गालाल श्रेष्ठ, ६) भाजु तिर्थधर तुलाधर, ७) भाजु पुष्परत्न 'सागर' व ८) भाजु पूर्णहर्ष वज्राचार्यजुपिं दुगु खः।

नेपाल लिपि गुथिं ने.सं. ११०० निसें थौंतक मदिक्क स्वनिगःया थीथी संस्था, क्याम्पस, स्कूल, क्लब, विहार, त्वाःत्वालय्, स्वनिगलं पिने धरान, हेटौंडा, वीरगञ्ज, नारायणघाट, त्रिशुली, पाल्पा, भोजपुर, झापा आदि थासय् लिपि स्यनेज्या न्ह्याके धुंकल। अथे हे देसं पिने भारतया सिक्किम थ्यंक वनाः नं नेवाःभाय् नापं लिपि कक्षा कयाः वया च्वंगु दु। थुबले हे सिक्किमया नामथाङ्ग्य् स्वनातःगु नेपालभाषा तथा संस्कृति विद्यालययात नेपाल लिपि गुथिं सम्बन्धन नं बियागु जुल।

नेपाल लिपिया नापं नेपालभाषाया थीथी सफू, म्येचाः (क्यासेट) प्रचार-प्रसार यायेगु भ्वलय् स्वांयापुन्हि, गुंपुन्हि व श्रीपञ्चमिबलय् स्वयम्भुइ, भोटो क्यनीकुन्हु जाह्वला ख्यलय्, अथे हे थीथी नखःचखः, जात्रा-पर्वय् थिमि, ख्वप, किपू आदि थासय् जक मखु, स्वनिगलं पिने विरगञ्ज, हेटौंडा, पाल्पा आदि थासय् वनाः मीगु ज्या नं याना वयाच्वंगु जुल। थ्वया नापं भाषिक कार्यकर्ता तयार यायेगुली नं थ्व गुथिया यक्व देन दु। लिपि ब्वने धुंकाः ब्वँमिपिसं थःथःगु क्याम्पसय् नं नेपालभाषाया थीथी गतिविधि न्ह्याकेगु भ्वलय् लिपि गुथिया सक्रियताय् थीथी साहित्य पाःलाः स्वनेगु ज्या नं जूगु दु। गुकिया लिच्वःकथं छगू इलय् क्याम्पस स्तरीय नेपालभाषाया आपालं ज्याभ्वःत मदिक्क न्ह्यानाच्वंगु खः।

नेपालभाषाया प्यंगःथां निसें हनेबहःपिं भाषासेवीपिनिगु बुन्हि हनेगु ज्या नं इलयब्यलय् यानाच्वंगु दु। थुकिइ ने.सं. ११०८ स नेपालभाषाया विदेशी विद्वान डेनमार्कया डा. हायन्स जोर्गेन्सनया १०३ दँ बुन्हि हना ज्याभ्वः विशेष लुमंकेबहः जू। थुगु ज्याभ्वलय् मेम्ह विदेशी विद्वान स्वीडेनया प्रा. डा. सिग्फ्रेड लीनहार्ड भाजु मूपाहाँकथं झायादीगु खः। गुथिं लिपि विशेषज्ञपिनिगु दथुइ ने.सं. ११०९ स नेपाल लिपि व ने.सं. १११५ स भुजिंम्वः वर्णमाला गोष्ठी याःगु जुल। ने.सं. १११४ या न्हूदँया लसतानिसें 'प्रचलित नेपाल लिपि च्वज्या धेंधें बल्लाः कासा' याःगुली ने.सं. ११२३ निसें थ्व कासा गुथिया बुन्हिया लसताय् न्ह्याका वयाच्वंगु जुल। ने.सं. ११२३ पोहेलाथ्व ४ कुन्हु साहुनी हेराशोभा तुलाधरपाखें

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

५,००,००० तकाया “साहु संघधर तुलाधर प्रचलित नेपाल लिपि कोष”; ने.सं. ११२४ बछलागा ६ कुन्हु साहु ज्ञानज्योती कंसाकार पाखें ४,००,००० तकाया “साहु भाजुरत्न साहुनी ज्ञानमाया रञ्जना लिपि व भुजिंमोल लिपि कोष” स्वनेगु ज्या जुल । हाकनं ने.सं.११२४ बछलां साहुनी हेराशोभा तुलाधर पाखें १,५०,००० तकाया ल्याखं निगू कोष “साहु संघधर तुलाधर प्रचलित नेपाल लिपि धेंधें बल्लाः कोष” व “साहु संघधर तुलाधर प्रचलित नेपाल लिपि वर्णमाला कोष” नं स्वनेगु ज्या जुल ।

ने.सं. १११० स न्हूगु संविधान दयेकेगु भ्वलय् २०४७ या नेपाःया न्हूगु संविधानय् देय् दुनेया फुक्कं लिपियात राष्ट्रिय लिपि खः धकाः न्ह्यथनेत नेपाल लिपि गुथिं ब्यूगु सुझाव नाला काःगु खः । लिपि च्वन्ह्याकेत याना वयाच्वंगु ज्यायात हनेकथं लोक साहित्य परिषदं ने.सं. ११०९ या “मूर्तिमान सिरपाः” व ने.सं. ११११ या न्हापांगु “हेमराज सिरपाः” व नेपालभाषा परिषदं ने.सं. १११४ स “चित्तधर सिरपाः” नेपाल लिपि गुथियात लःल्हाये धुंकूगु दु । गुथियात माःगु लिधंसा व सल्लाह बिइगु नितिं पुलांपिं नायःपिनिगु नेपाल लिपि प्राज्ञिक सभा ने.सं. ११२३ स स्वनेगु ज्या जुल ।

ने.सं. ११२५ पोहेलाथ्व १२ व १३ निन्हु यंकं युनिकोड प्रविधिइ नेपाल लिपिया कम्प्यूटर फण्ट दयेकेगु गोष्ठी याःसें युनिकोड फण्ट दयेकेगु प्राविधिक स्यनेज्या जुल । ने.सं. ११३० निसें युनिकोड प्रविधिइ नेपाल लिपिया फण्ट दयेकेगु व युनिकोड कन्सोंटियमय् दर्ता यायेगु विषयस थीथी ख्यःया विशेषज्ञपिं नाप तःक्वः हे सहलह ज्याभ्वः न्ह्याकागु जुल । नेपाल लिपि गुथिपाखें ने.सं. ११३१ निसें थ्यंमथ्यं दत्या बिकाः युनिकोडया कम्प्यूटर फण्ट दयेकल । थुकिया हे दथुइ अमेरिका व नेपाःया निगू विज्ञ पुचःपाखें युनिकोड कन्सोंटियमय् निगू बिस्कं प्रस्ताव वंगुलिं नेपाल लिपि गुथिं निगू प्रस्तावयात छगू यायेगु नितिं माईक्रोसफ्ट ईनोभेसन सेन्टरनाप जानाः समन्वयात्मक भूमिका म्हिताः तःक्वः हे सहलह ब्याकेगु ज्या जुल । ने.सं. ११३४ कौलाथ्व दसमि निसें न्यान्हुयंकं युनिकोड टेक्निकल कमिटिया दुजःपिन्त नेपालय् हे ब्वनाः युनिकोडया प्रस्तावकपिं, नेपालभाषा विज्ञपिं व शिक्षाविद्पिं सहित नापं सहलह ब्याकाः नेवाः भाय्यात माःकथं आखः व चिं दुथ्याकाः नेवाः आखः (Newa Script) या नामं छगू हे जक प्रस्ताव दयेकेगु क्वःछी फत । सन् २०१४ या अन्तपाखे युनिकोड कन्सोंटियमय् छगू हे मंकाः प्रस्ताव दुथ्याकल, अले अन्तर्राष्ट्रिय मतदानया प्रकृया क्वचायेकाः युनिकोड टेक्निकल कमिटिपाखें सन् २०१६ या मे १३ कुन्हु नेवाः लिपियात युनिकोडय् दुथ्याकेत सहमती बिल । युनिकोड कन्सोंटियमया सन् २०१६ जून २१ कुन्हुया पिथनाय् नेपालभाषाया नेवाः लिपि युनिकोड ९.० स दुथ्यागु सार्वजनिक जूगु खः ।

ने.सं. ११०० स नेपाल लिपि गुथि नीस्वसां निसें थौंतक झिंखुक्वः तक न्हूधाः जुयाः ज्यासना पुचः हिले धुंकूगु दु । थौंतकया ज्यासना पुचःया नायः व वया पदावधि थुकथं जूगु दु ।

१.	‘जः’ विकासमान स्यस्यः	११०० निसें ११०३ तक	(निगू कार्यकाल)
२.	प्रज्ञारत्न शाक्य	११०३ निसें ११०८ तक	(स्वंगू कार्यकाल)
३.	माधव स्यस्यः	११०८ निसें १११२ तक	(निगू कार्यकाल)
४.	राजेन्द्र शाक्य	१११२ निसें १११४ तक	(छगू कार्यकाल)
५.	प्रतापमान शाक्य	१११४ निसें १११८ तक	(निगू कार्यकाल)
६.	शरद कसाः	१११८ निसें ११२० तक	(छगू कार्यकाल)
७.	मदनमुनि वज्राचार्य	११२० निसें ११२२ तक	(छगू कार्यकाल)
८.	शरद कसाः ‘कसाःछें’	११२२ निसें ११३६ तक	(स्वंगू कार्यकाल)
९.	निरञ्जन ताम्राकार	११३७ निसें ...	

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपाललिपि *

१.० म्हसीका

नेपालभाषा भाषीं छेलाचोंगु लिपियात नेपाल लिपि धाइ । थो लिपियात नेवालआखर नं धाः । गनं गनं प्रचलित नेपाल लिपि नं धाइ । थो आक्षरिक (Syllabic Script) खः । थो लिपिं चोयातःगु सफू नेपालसंवत् २८ या लंकावतार लुयावःगु दु । नेपाललिपिया भुजिमोः व रञ्जना यानाः सोताजि मुख्य भेद खनेदु । भुजिंमोः नेपालसंवतया निगूगु शदी विष्णुधर्मोत्तर (ने.सं. १६३) व रञ्जना ने.स.या सोंगुगु शदी उष्णीषविजय (ने.सं. २२०) निसें खनेदत । भुजिमोः विशेषतः ताडपत्रए छेलातःगु खनेदु । अथे हे रञ्जना पवित्र ग्रन्थए छेलातःगु खनेदु । नेपाललिपि सामान्यतया न्ह्याथासं छेलातःगु खनेदु । भुजिमोःया अर्थ 'भुजिंया छ्यं' धैगु थुइकी सा रञ्जनाया अर्थ 'बांलाःगु' धैगु थुइकी ।

१.१ वर्ण

सामान्यतः सःयात ध्वनि धाइगु खःसां मनूया भाषाए दुथ्याःगु सःयात जक ध्वनि (phone) धाइ । थुकिया अध्ययन ध्वनिविज्ञानं (phonetic) याइ । छुं छगू भाषा विशेषए दुथ्याःगु ध्वनियात वर्ण (phoneme) धाइ । गुगु भाषाए गुलि वर्ण दु धैगु सीकेगु आधार विभेदक लक्षण खः । वर्ण बागोः (व्यञ्जन) व मागोः (स्वर) यानाः निथिकए बोथलातःगु दु ।

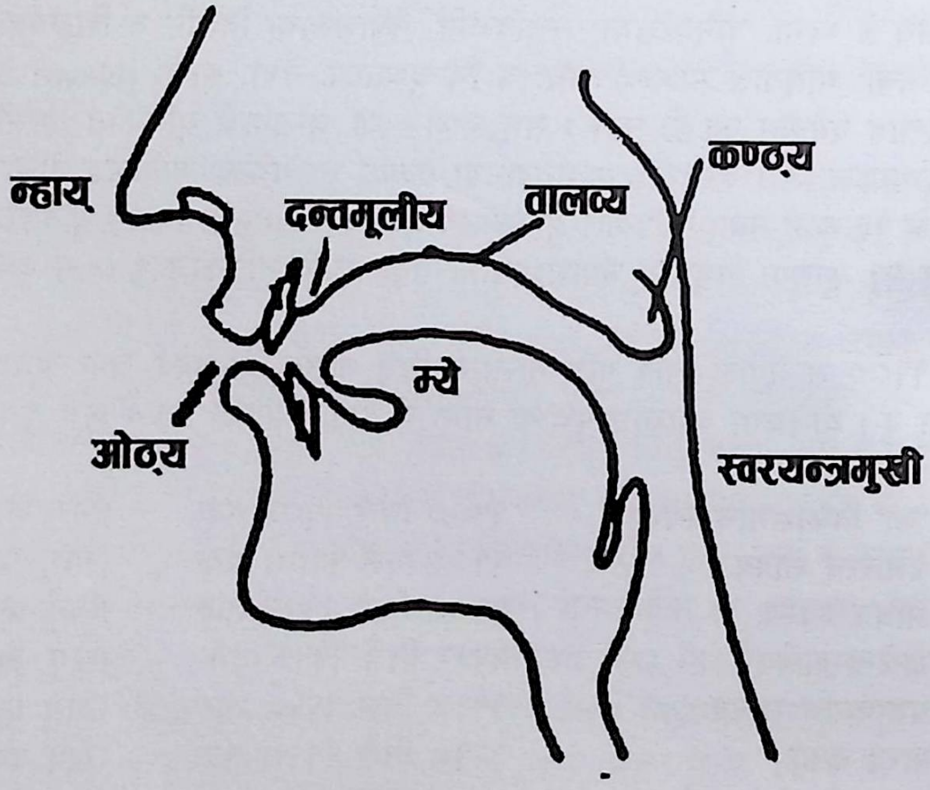

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

१.१.१ बागोः

नेपालभाषाए नीगुंगः व्यञ्जन दु । (जोशीः २०६०;७, जेनेटी : २००७;३३, श्रेष्ठ : २०१०; ३९) नेपालभाषाए दुगु व्यञ्जन थथे खः

तालिका ल्याः १; नेपालभाषाया बागोः (व्यञ्जन वर्ण)

थाए	→	ओष्ठ्य		दन्तमूलीय		तालव्य		कण्ठ्य		स्वरयन्त्रमुखी	
पह	↓	अ	घो	अ	घो	अ	घो	अ	घो	अ	घो
स्पर्श	अप्रा	प्	ब्	त्	द्			क्	ग्		
	मप्रा	फ्	भ्	थ्	ध्			ख्	घ्		
स्पघर्ष	अप्रा			च्	ज्						
	मप्रा			छ्	झ्						
नासिक्य	अप्रा		म्		न्				ङ्		
	मप्रा		म्ह		न्ह				ङ्ह		
संघर्षी	मप्रा			स्							ह्
कंपन	अप्रा				र्						
	मप्रा				र्ह्						
पार्श्विक	अप्रा				ल्						
	मप्रा				ल्ह्						
अर्धस्वर	अप्रा		व्				य्				

श्रोत : (जोशी : २०६०;७); संकेत : थाए=उच्चारण स्थान, पह=उच्चारण पह, अल्पप्राण=अप्रा, महाप्राण=मप्रा, अघोष=अ, घोष=घो

१.१.२ मागोः

म्हुतुप्वाः दुने मेचं गनं मथीक उच्चारण जुइगु वर्णयात स्वर (मागोः) धाइ । थुकीयात प्राथमिक व द्वितीयक याना निथिकए बोथलातःगु दु । प्राथमिक स्वरयात मानस्वर **(Cardinal Vowel)** धाइ । नेपाल भाषाए मानस्वर न्यागः दु (हेल व श्रेष्ठ; २००६;१) । नेपालभाषाया लेखनकर्म अःपुकेत थन *ओ* छगः त्यासाकथं मानस्वरए दुथ्याकूगु दु । थुकथं नेपालभाषाया खुगः मागोः (मानस्वर) दत । मानस्वरया तालिका थथे दु –

	न्हेवने	दथु	लिउने
उच्च	इ		उ
मध्य	ए		(ओ[1])
निम्न		अ आ	

[1] *नेपालभाषाया लेखनकर्म अःपुकेत थन ओ छगः त्यासाकथं मानस्वरए दुथ्याकूगु दु ।*

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थो खुगलं मागो:या ताहासः, न्हासंथोः व ताहा न्हासंथोः यानाः नीप्यंगः सः खनेदत । तालिकाए थुमित थथे केनेछिं

तालिका ल्याः २; नेपालभाषाया मागोः

मागोः	ताहाःसः	न्हासंथोः सः	ताहा न्हासंथोः सः
इ	इः[२]	इँ	इँः[३]
उ	उः[४]	उँ	उँः
ए	एः	एँ	एँः
ओ	ओः[५]	ओँ	ओँः
अ	अः	अँ	अँः
आ	आः	आँ	आँः

श्रोतः (श्रेष्ठ; २०१०;६३-७४)

१.२ लिपि

वर्णयात लेखनकर्मए छुं चिन्हं प्रतिनिधित्व याइ । व चिन्हयात लिपि धाइ । लिपि सोथी दु । क) चित्रात्मक ख) ध्वन्यात्मक ग) अक्षरात्मक । चिनिया लिपि चित्रात्मक खः । अन्तर्राष्ट्रिय ध्वनितात्विक वर्ण (IPA) ध्वन्यात्मक लिपि खःसा व्राह्मी व उकिं पिहांवःगु दक्को लिपि अक्षरात्मक लिपि खः । न्हापा नेवाःभाए नेपाललिपिं चोइ । नेपाललिपिया अनुवंशावली थथे खने दु –

१.३ वंशावली

व्राह्मी	दक्षिणी	कन्नड, तेलगु			
		पल्लव, मलयालम, तमिल			
	उत्तरी	गुप्त (४-५ शदी) (पुर्वीलिच्छवी (५-६ शदी))			
		कुटीला (सिध्दमात्रिका (६-१०शदी)		शुरुनागरी	आधुनिक नागरी
		(उत्तरलिच्छवी (६-९शदी))		कैथी	
		शुरूबंगाली (१७ शदी)	मैथिली		
			नेवार	भुजिंमोल	रञ्जना

श्रोत : (तमोट : २०४८; ५-१२, मसिका : १९९३; १३३–१५३)

---

[२] *इःयात नेपालभाषाया लेखनकर्मए ई चोइ ।*

[३] *इँः, उँः, एँः, ओँः, अँः, आँः यात छसिकथं इं, उं, एं, ओं, अं, आं चोइ ।*

[४] *उः यात नेपालभाषाया लेखनकर्मए ऊ चोइ ।*

[५] *नेपालभाषाया लेखकसमाजं ओलिसे स्वाना पिदंगु आखः (Syllable) यात व घाना चोयाचोंगु दु ।*

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

१.४ आखः

मागोः (मा) याकःचा, मागोः मागोः (मामा) जाना वा बागोः (बा) लिसे जानाः आखः दइ । बागोःजक चोनाः आखः जुइमखु । नेपालभाषाए आखःया निर्माण थुकथं जुइ ।

तालिका ल्याः ३; नेपालभाषाया आखःया बनोट

वर्णक्रम	खँगोः	अर्थ
मा	अं	फल
मामा	उँइ	वँएया माजात
बामा	का	सुका
बाबामा	प्वाः	नसा चोनीगु म्हिचा
बामामा	खइ	म्हुतुं पिहांवइगु न्हि
बाबामामा	त्वाए	विधिवत चिनातःम्ह पासा

१.५ लिचोः

नेपाल लिपियात नेवाल आखर, गनं गनं प्रचलित नेपाल लिपि नं धाइ । थो आक्षरिक खः । नेपाल लिपिया भुजिमोः व रञ्जना यानाः सोताजि मुख्य भेद खनेदु । मनूया भाषाए दुथ्याःगु सःयात जक ध्वनि धाइ । छुं छगू भाषा विशेषए दुथ्याःगु ध्वनियात वर्ण धाइ । वर्ण बागोः व मागोः यानाः निथिकए बोथलातःगु दु । नेपालभाषाए नीगुंगः व्यञ्जन दु । म्हुतुप्वाः दुने मेचं गनं मथीक उच्चारण जुइगु वर्णयात मागोः धाइ । नेपालभाषाए मानस्वर न्यागः दु । नेपालभाषाया लेखनकर्म अःपुकेत थन ओ छगः त्यासाकथं मानस्वरए दुथ्याकूगु दु । थुकथं नेपालभाषाया खुगः मागोः दत । वर्णयात लेखनकर्मए छुं चिन्हं प्रतिनिधित्व याइ । व चिन्हयात लिपि धाइ । लिपि सोथी दु । क) चित्रात्मक ख) ध्वन्यात्मक ग) अक्षरात्मक । चिनिया लिपि चित्रात्मक खः । IPA ध्वन्यात्मक लिपि खःसा ब्राह्मी व उकिं पिहांवःगु दक्को लिपि अक्षरात्मक लिपि खः । मागोः याकःचा, मागोः मागोः जाना, वा बागोःलिसे जानाः आखः दइ । बागोः जक चोनाः आखः जुइमखु । आखः मदएकं शब्द दइमखु ।

लिधंसा

जेनेटी, क्यारोल, २००७, अ ग्रामर अव दोलखा नेवार । बर्लिन, न्यूयोर्क : मोउटन दे ग्रुएटर ।
जोशी, सुन्दरकृष्ण, २०६०, नेपालभाषा व्याकरण । काठमाडौ : नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठान ।
तमोट, काशीनाथ, २०४८, 'नेपालमा प्रचलित लिपिको परिचय', मधुपर्क मासिक, २४;७,५-१२ ।
मसिका, कलिन पी. १९९३. दी इण्डो-आर्यन लाएगोएजेज । ग्रेट ब्रिटेन : क्याम्ब्रिज यूनिभर्सिटी ।
हेल, अष्टिन, श्रेष्ठ, केदारप्रसाद, २००६, नेवार (नेपालभाषा) । लाएगोएजेज अव द वर्ल्ड/मेटेरियल्स । २५६ । म्यून्शेन (न्यू काशेलः लिन्कम योरोपा ।
श्रेष्ठ, ओमकारेश्वर, २०१०, अ ग्रामर अव पहरी । अ डिजर्टेशन सवमिटेट टु द फाकल्टी अव ह्युमानिटीज एण्ड सोशल साइन्सेस अव त्रिभुवन यूनिवर्सिटी इन द फुलफिल्मेण्ट अव द रिक्वाएरमेण्टस फर द डीग्री अव डक्टर अव लिङ्विष्टिक्स ।

** च्वमि : ओमकारेश्वर श्रेष्ठ*

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपाल लिपिया तोलं *

सृष्टिया आरम्भनिसें हे मानवीय अनुभवं ज्ञानया रूप कायेगु शुरु यात, अले कथहं थ्व हे ज्ञानं लिपिबद्ध जुयाः चित्रलेख अथवा शब्दलेख अभिलेखतय्‌गु रूप काल। विश्वय्‌ गुलि नं लिपि दु, लिपिया जन्म भाषासिबें लिपातिनि जुल, भाषाया जन्म लिपिसिबें न्हापां हे जुल। छाय्‌कि सुं नं प्राणीया निंतिं थःगु खँ अभिव्यक्त यायेगु माध्यम धयागु हे भाय्‌ खः, अले भाय्‌यात नं सञ्चय यायेगु व अभिलेख तयेगु माध्यम आखः वा लिपि खः। लिपि धइगु छगू विशेष काल-सीमाय्‌ प्रचलन जुइगु, उकिइ विकास वा परिवर्तन जुयाः न्हूगु स्वरूपय्‌ काइगु जुयाः लिपि काल-निर्धारण यायेत नं सहायक जुइफइ। विविध काल-सीमाय्‌ विविध 'अक्षर-रूप' प्रचलित जुयाच्वन, उकिं छगू विशेष अक्षररूपयागु लिपिं उगु विशेष काल-अवधिया निर्धारण यायेफइ। लिपि वैज्ञानिकतय्‌सं थुगु तथ्ययात प्रमाणित व सिद्ध याना वयाच्वंगु दु।

शिलालेख एवं अभिलेखय्‌ लिपिया विकासया थुगु काल अवधितय्‌गु सुविधाया निंतिं नां नं बियातःगु दु। ब्राम्ही लिपिया कालावधि सामान्यतः ई.पू. ५०० निसें माने यानातःगु दु। थुकिया दथुइ थ्व आखःया रूपय्‌ छुं छुं परिवर्तन जूगु लूगु दु। थुगु परिवर्तनं छगू न्हूगु रूप स्वंगूगु शदी ईश्वीस ब्वलना वल। थुकियात गुप्त लिपिया नां बियाबिल, छाय्‌कि भारतया गुप्त सम्राटपिनिगु कालय्‌ थुकिइ न्हापाया ब्राम्ही सिकं बिस्कं रूप ब्वलन। गुप्त लिपिया थ्व रूप खुगूगु शदी ईश्वीतक प्रचलन जूगु जुल। थ्वयां लिउ मेगु परिवर्तन जूबलय्‌ थुकी छगू वैशिष्ट्य ह्यूपाः वल, दक्वं आखलय्‌ कुं (कोण) तथा छ्यं (शिरोरेखा) समावेश जुल। खुगूगु निसें गुंगूगु शताब्दीया दथुइ हानं अथे हे वैशिष्ट्य ह्यूपाः वल, गुगु ह्यूपालं थुकीयात गुप्त लिपि लिसे अलग यानाब्यूगु दु। थ्व वैशिष्ट्य खः – १) गुप्त लिपिया आखःया तप्यंगु रेखात क्वय्‌पाखे खवय्‌ चाःतूगु लूगु दु व २) मात्रात बेक्वयाः ताःहाकः जुयावन, उकिं थुकियात "कुटिलाक्षर" वा "कुटिल लिपि" धया बिल। थुकियात गनं गनं 'विकटाक्षर' (चाःतूगु लिपि) नं नां दु। मात्रा पूवंगु जूगुलिं थुगु ईया लिपियात 'सिद्धमातृका' नं धाइ। थ्व हे लिपिया आधारय्‌ नेपाल लिपिया विकास जुल। वास्तवय्‌ नेपाल लिपि धायेबलय्‌ लिपि विकासया क्रमय्‌ नेपाःया थःगु हे लिपिकथं नालाकाये फूगु गुता लिपि खनेदु, गुगु थथे दु –

ने.सं. ७७४ या प्रताप मल्लया हनुमान ध्वाकाया जरुनय्‌ कियातःगु भिंन्याता लिपिया अभिलेखय्‌ न्ह्यथना तःकथं :

१) नेवार आखर

२) रञ्ज आखर

३) गोलमोल आखर

ने.सं. १०४६ स धर्मादित्य धम्माचार्यया **"Nepalese Language and Literature; A short history and bibliography of Nepal Bhasa or Nepalese"** धइगु लेखय्‌ न्ह्यथनातःगु थप नां कथं

४) भुजिंमोल

५) पाचुमोल

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ने.सं. १०७३ य् हेमराज शाक्यवंशजुया सफू "नेपाल लिपि संग्रह" स मेगु उप्वः नां बियातःगु कथं

६) कुंमोल
७) क्वेंमोल
८) हिंमोल
९) लितुमोल

थुपिं दक्वं लिपियात नेपाल लिपि धायेगु चलन दुसां लिपा वयाः नेपाल लिपि धइगु नेवार आखरयात जक थुइका यंकाच्वन।

थौं स्वयाः ५००० दँ न्ह्यवंनिसें संसारय् इतिहास न्ह्यानावःगु मानेयाः। तर मनूतय्गु प्राचीनता न्यागूलख दँ पुलां धकाः पुरातत्व विज्ञानं सीकेफु। मनूतय्गु भौतिक अवशेषया आधारय् सीके फइगु खँयात पुरातत्व धाइ। इतिहास दयेत दकलय् महत्वपूर्ण भूमिका च्वज्या वा लेखन कलां म्हिताच्वंगु दु। मनूतय्गु इतिहासया नापनापं कला व संस्कृति सीकेत लिपिं ग्वाहालि याना च्वंगु दु। संसारय् दकलय् न्हापां सेमेटिक जातिं ई.पू. ३१०० दँ न्ह्यः च्वज्या वा लेखन कला न्ह्याकूगु खः।

संसारय् करिब ३००० ति भाषाय् थःगु लिपि मदु। थःगु हे लिपि मदुपिसं मेगु भाषाया लिपि त्याय् कयाच्वंगु दइ। लिपि ब्वथलेबलय् खास यानाः संसारय् स्वंगू कथंया लिपि दु–

क) चित्रात्मक (**Logographic**) – मनू
ख) अक्षरात्मक (**Syllabic**) – म नू
ग) ध्वन्यात्मक (**Alphabetic**) – म् अ न् ऊ

चिनीया लिपि **Logographic** खः। चिनीयातय् न्हापा सुर्दः धायेमाःसा सुर्दः थें च्वयेमाः। अथे हे मनू धायेत नं मनू थें हे च्वयेमाः।

ब्राम्ही लिपिं विकास जूगु लिपि **Syllabic** खः। नेपाः, भारतया लिसें बंगलादेश, वर्मा, थाइल्याण्ड, उत्तरय् वनाः तिब्बत, मंगोलिया आदि देशय् छ्यलीगु लिपि फुक्कं ब्राम्ही लिपिं विकास जूगु खः। छगू सासलं गुलि ध्वनि पितबी, व **Syllable** जुइ। ध्वनिमूलक लिपि नं निथी दु, अक्षरात्मक व वर्णात्मक। ध्व निगूया आधार ध्वनि खयाः नं स्वभाव पाः।

संसारय् प्यंगू दिशा दु थें आखः च्वयेगु पहःया विकासक्रम नं प्यंगू लँपुया माध्यमं जूगु धायेफु।

१) खवं जवय् वनीगु – ब्राम्ही, नेपाल लिपि, देवनागरी, रोमन आदि।
२) जवं खवय् वनीगु – फारसी, उर्दू आदि।
३) च्वं क्वय् वनीगु – चिनीया, जापानी आदि।
४) क्वं च्वय् वनीगु – भारतया खरोष्ठी लिपि आदि।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थ्व हे भ्वलय् नेपाल लिपि सामान्य भ्वःलिं च्वयेबलय् खवं जवय् वनीगु खःसा आखः स्वायेबलय् पुलांगु ब्राम्ही लिपिया स्वभाव कथं च्वंक्वय् कुहां वइ। थ्व आखःया प्रमुख विशेषता मध्ये थ्व नं छता धाःसां जिउ।

नेपाल लिपि स्यनेगु व सयेकेगु नं थाकु मजू, अःपु। छतानिता दसू कथं माग्वः व बाग्वःयात प्यकुंलाःगु वर्गाकारया दुने लाकाः च्वये जिउ। थथे यानाः च्वयेबलय् आखःयात बच्छि याःसां निखें उति ग्यनाच्वंगु दइ। माग्वःया न्हापांगु अ छग्वः च्वये सलकि थ्व लिसे भचा भचा ज्वःलाःगु उ, ऊ, ओ, औ नापं यानाः तःग्वः आखः च्वये सइ। बाग्वःया ञ व ड नं च्वयेसइ। इ छग्वः च्वये सलकि एकार, ओकार, उकार आदि च्वयेसइ। थ्व आखः मिखा निगः, मिखाफुसि व ग्वाय् थें छकू तयाः च्वयेबलय् ख्वाःपाःचा थें खनेदइ। लृ न्हाय्पं थें च्वं। ङ आखः छग्वः च्वये सलकि थ्व आखः थें जाःगु लसिवःगु ह आखः च्वयेत अःपुइ। थ्व आखः न्हाय्थें च्वं। च छग्वः च्वये सलकि छ, भ, र आखः नं बाँलाक हे च्वये फइ। ट छग्वः च्वयेबलय् नं ढ, थ, द, य आदि तःग्वः हे आखः च्वयेत अःपुइ। थजाःगु आपालं दसु कयाः भ्कीसं थ्व लिपि अःपुक हे स्यनेकने याये फूगु जुल।**

थुकथं हे अःपुक्क स्यनेकने यायेगु निंतिं थुगु वर्णमाला पिदना च्वंगु खः। थुगु वर्णमालाय् न्हापाया लँपु स्वयाः भचा बिस्कं नेपालभाषाया पहः वयेक न्त्यब्वयेगु कुतः जुयाच्वंगु दु। थ्व वर्णमाला सफूया मू उद्देश्य निता दु। छता लिपि मसःपिन्त स्यनेगु व मेता लिपि सयेके धुंकाः पुलांगु सफू ब्वने फयेकेगु। थ्व हे उद्देश्ययात कःघानाः ईयात ल्वय्क कम्प्युटर आखलं नं दसु बियाः पिदना च्वन। गुगुं नं ज्या मुक्कं पूवना च्वनी मखु। गाःमगाः दया हे च्वनी। उकिया निंतिं सल्लाह साहुतिया अपेक्षा यानाच्वना।

** च्वमि : शरद कसाः*

*** छगू हे बांपाखें थीथी आखः च्वयेगु विधि, पेज ल्याः ३४ स्वयादिसँ।*

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

माग्व: (Vowel) स्वरवर्ण

नेपालभाषाय् खुग: माग्व: दु

अ a	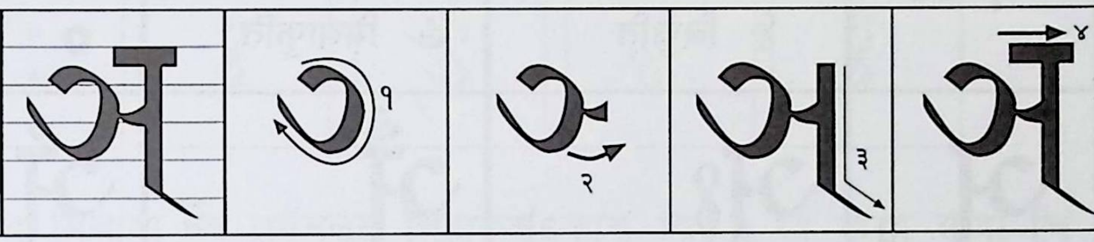
आ ā	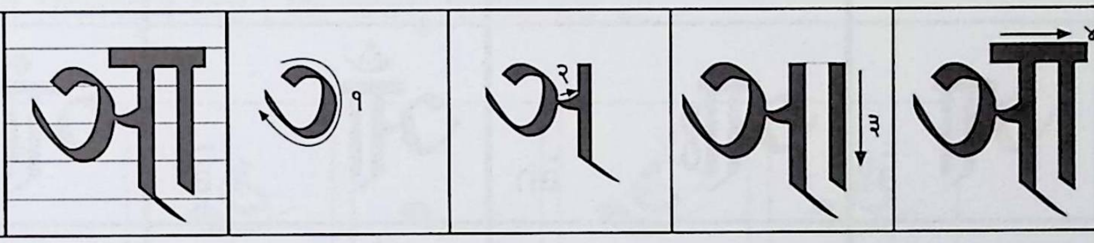
इ i	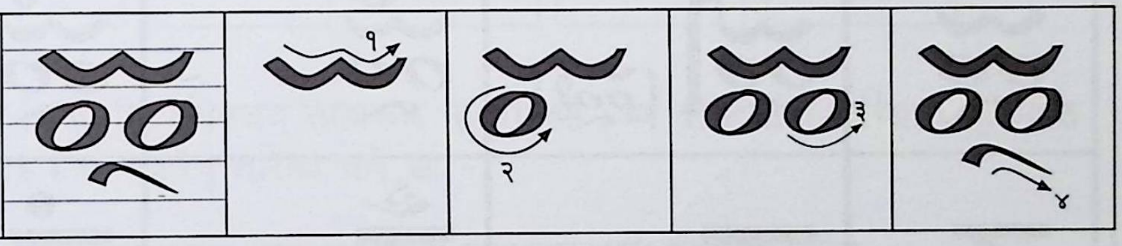
उ u	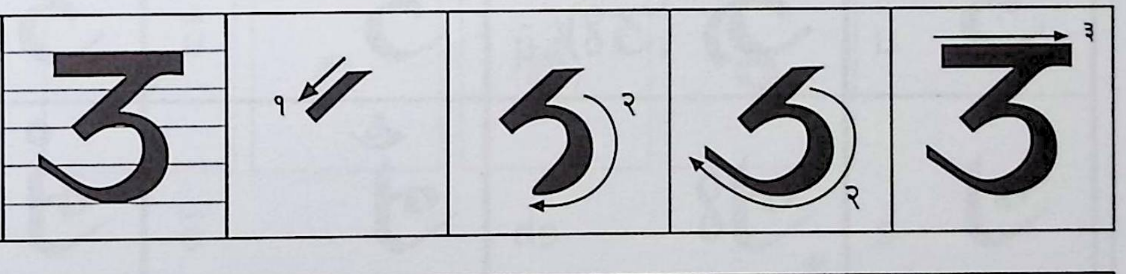
ए e	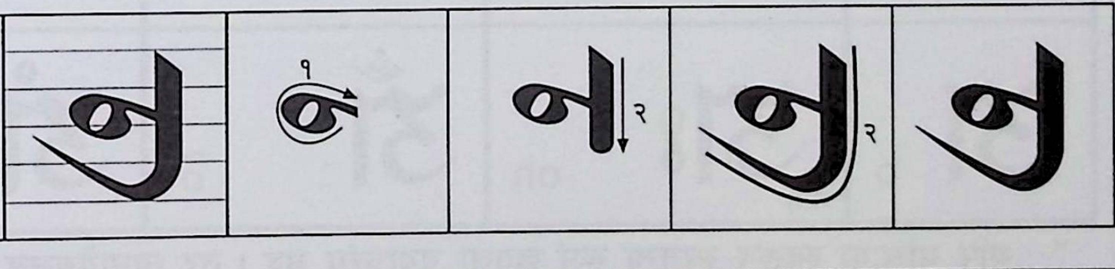
ओ o	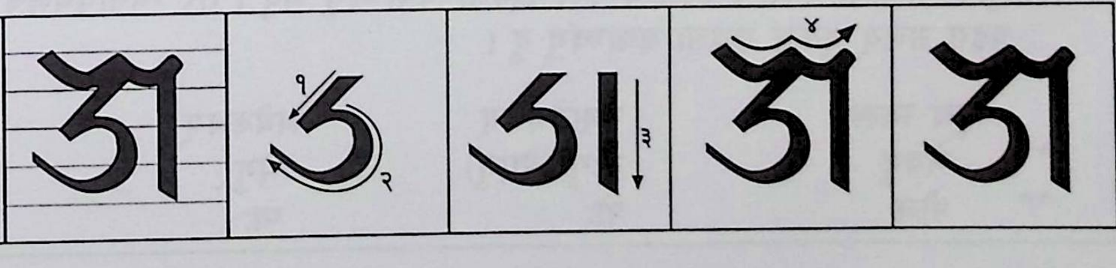

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

थुपिं मागवःयात क्वय् बियातःथें थीथी मात्रा चिं तयाः दीर्घ व न्हासं ध्वयेकेगु ज्या यायेफु ।

मू आखः	मात्रा		
	ः लिफुति	ँ मिलाफुति	ं सिन्हःफुति
अ a	अः ah	अँ ã	अं ã:
आ ā	आः āh	आँ ā̃	आं ā̃:
इ i	ई (इः) ī	इँ ĩ	इं ĩ:
उ u	ऊ (उः) ū	उँ ũ	उं ũ:
ए e	एः eh *	एँ ẽ	एं ẽ
ओ o	ओः oh **	ओँ õ	ओं õ

* थुपिं आखःया स्वरूप स्वतन्त्र रूपं छ्यला वयाच्वंगु मदु । तर न्ववायेबलय् बाआखः नाप वइगु सलय् थुकथं छ्यला वयाच्वंगु दु ।

	मूल स्वरूप	नवायेबलय्	च्वयेबलय्
*	मेवगु	मेःगु (मेएगु)	मेगु
**	पोल	पोः	प्वः

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

नेपालभाषाय् आखःया ल्यूने निफुति तयेगु दीर्घमात्रा चिं खः । थुकियात लिफुति धाइ । थ्व च्वयेगु तरिका थथे खः -

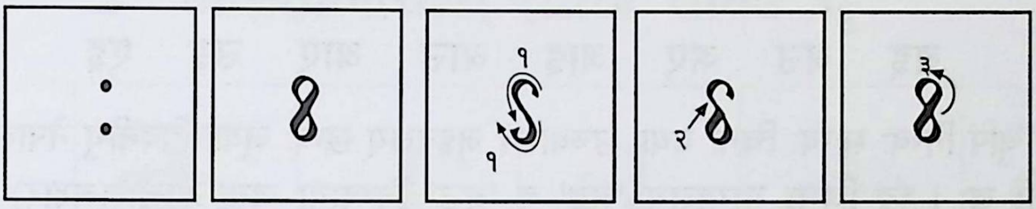

आखःया च्वय् मिलाया चिं तयेबलय् चिहाकलं न्हासं थ्वइ । थ्व ह्रस्व मात्रा चिं खः । थुकियात मिलाफुति धाइ । थ्व च्वयेगु तरिका थथे खः -

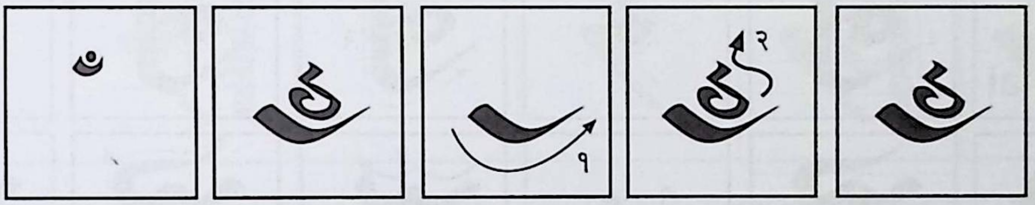

आखःया च्वय् सिन्हः चिं तयेबलय् ताहाकलं न्हासं थ्वइ । थ्व दीर्घ मात्रा चिं खः । थुकियात सिन्हःफुति धाइ । थ्व च्वयेगु तरिका थथे खः -

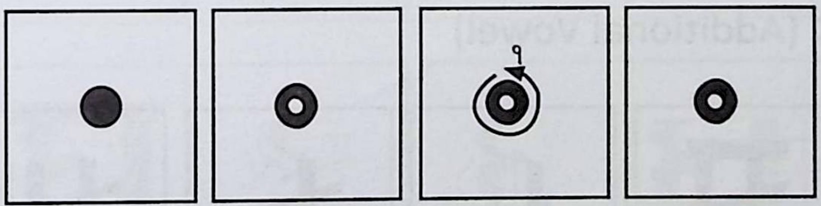

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

चिना माग्व: (Vowel Glide)

चिना माग्व: ट ग्व: दु ।

अइ   अउ   अए   आइ   आउ   आए   उइ   एइ

थुपिं निग्व: माग्व: चिना वया: उच्चारण जुइबलय् छग्व: जुया: पिदनीगु नेपालभाषाया विशेषता ख: । थ्व चिना माग्वलय् 'अइ' व 'अउ' निग्व:या जक आख: (अक्षर) रूप दु, मेगुया स्वतन्त्र आख: मदु, खँग्वलय् छ्यलाबुलाय् जक दु । निग्व: आख:या रूप थथे ख: ।

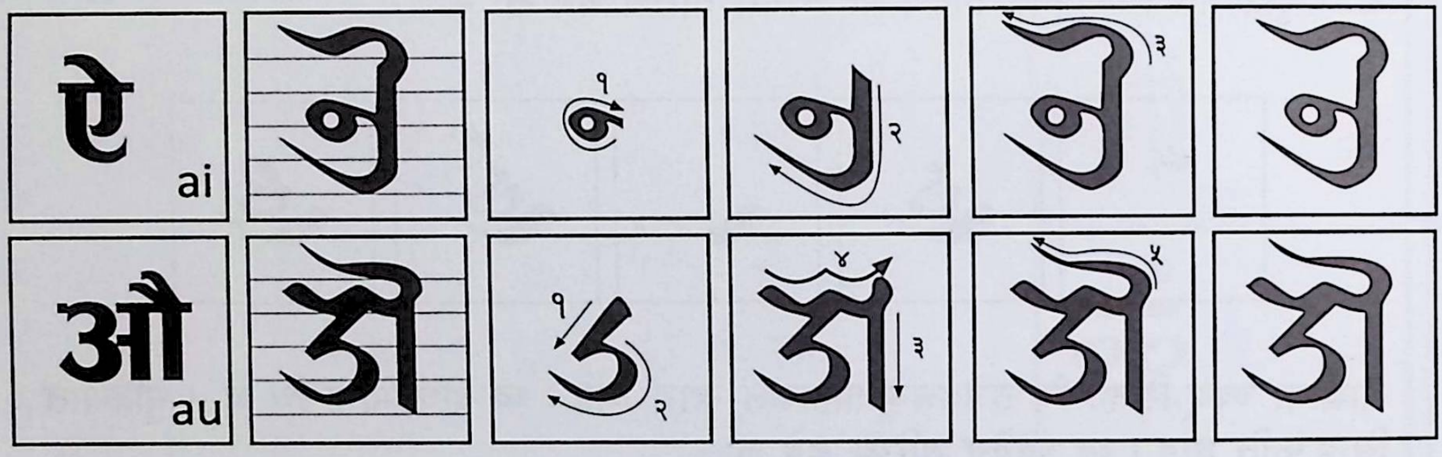

तँसा माग्व: (Additional Vowel)

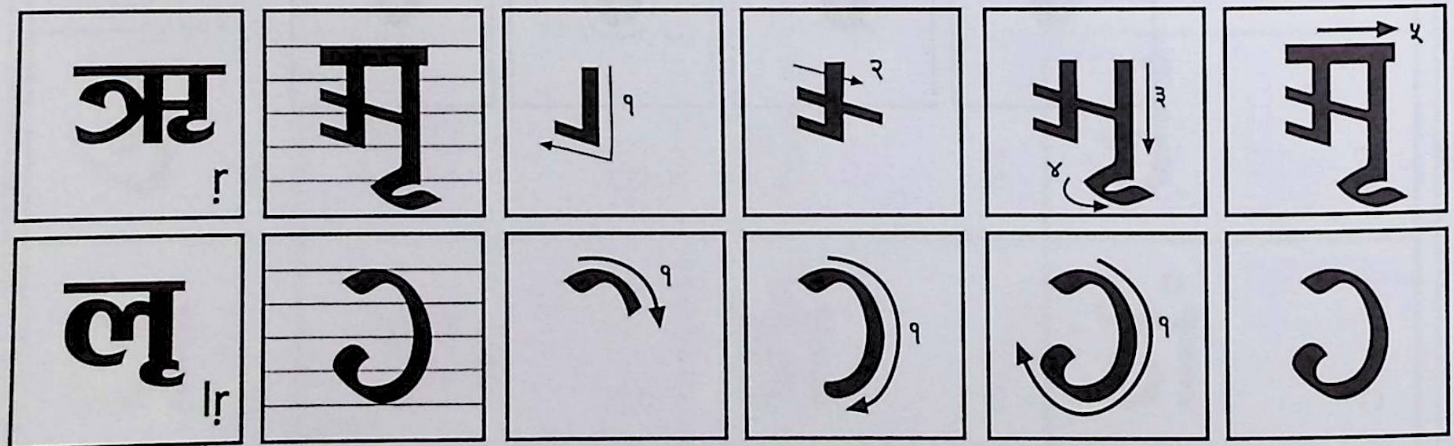

CC-0. Nepal Sanskrit Academy Kathmandu Collection

बाग्वः (Consonant) व्यञ्जन वर्ण

नेपालभाषाय् स्वीगः बाग्वः दु

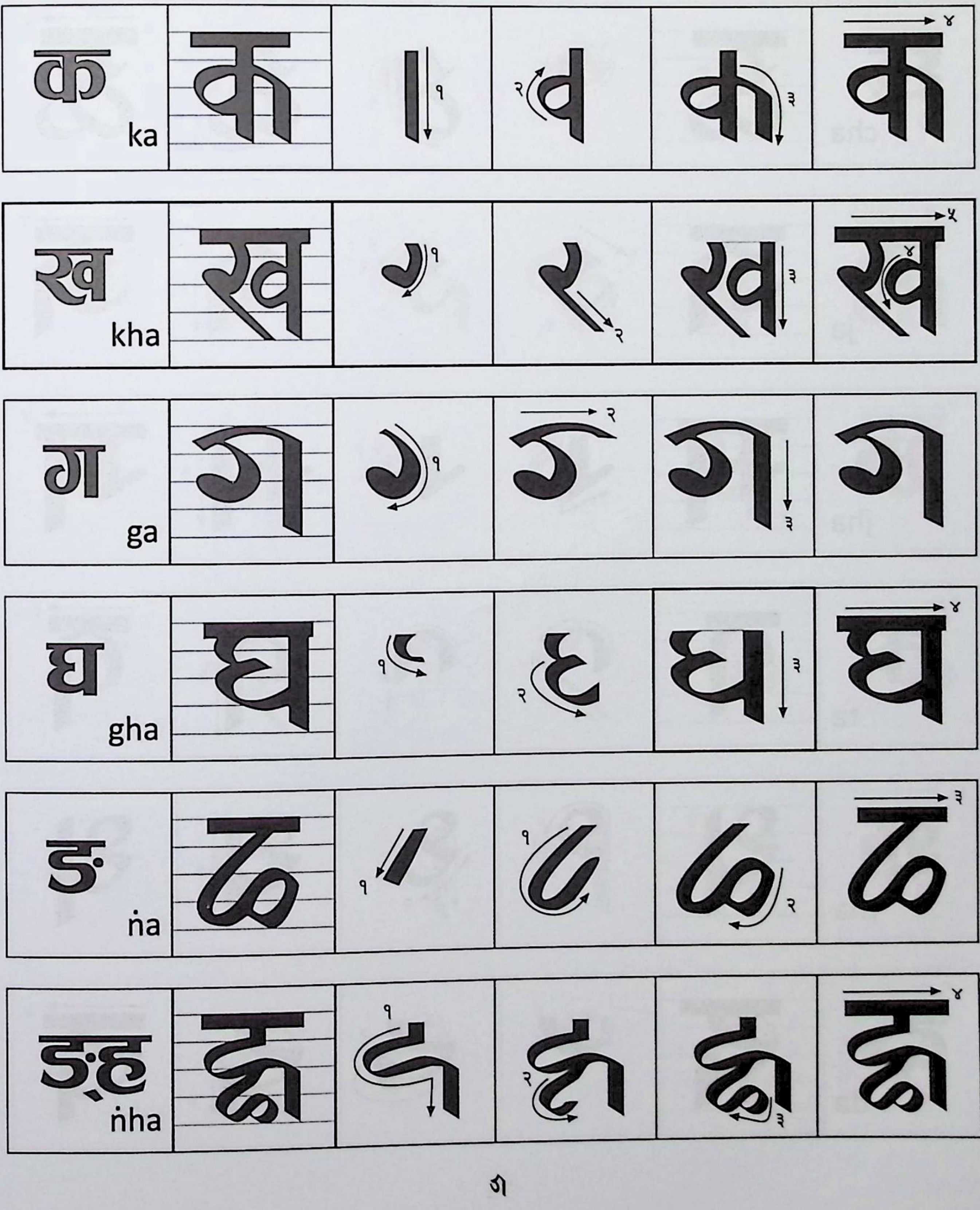

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

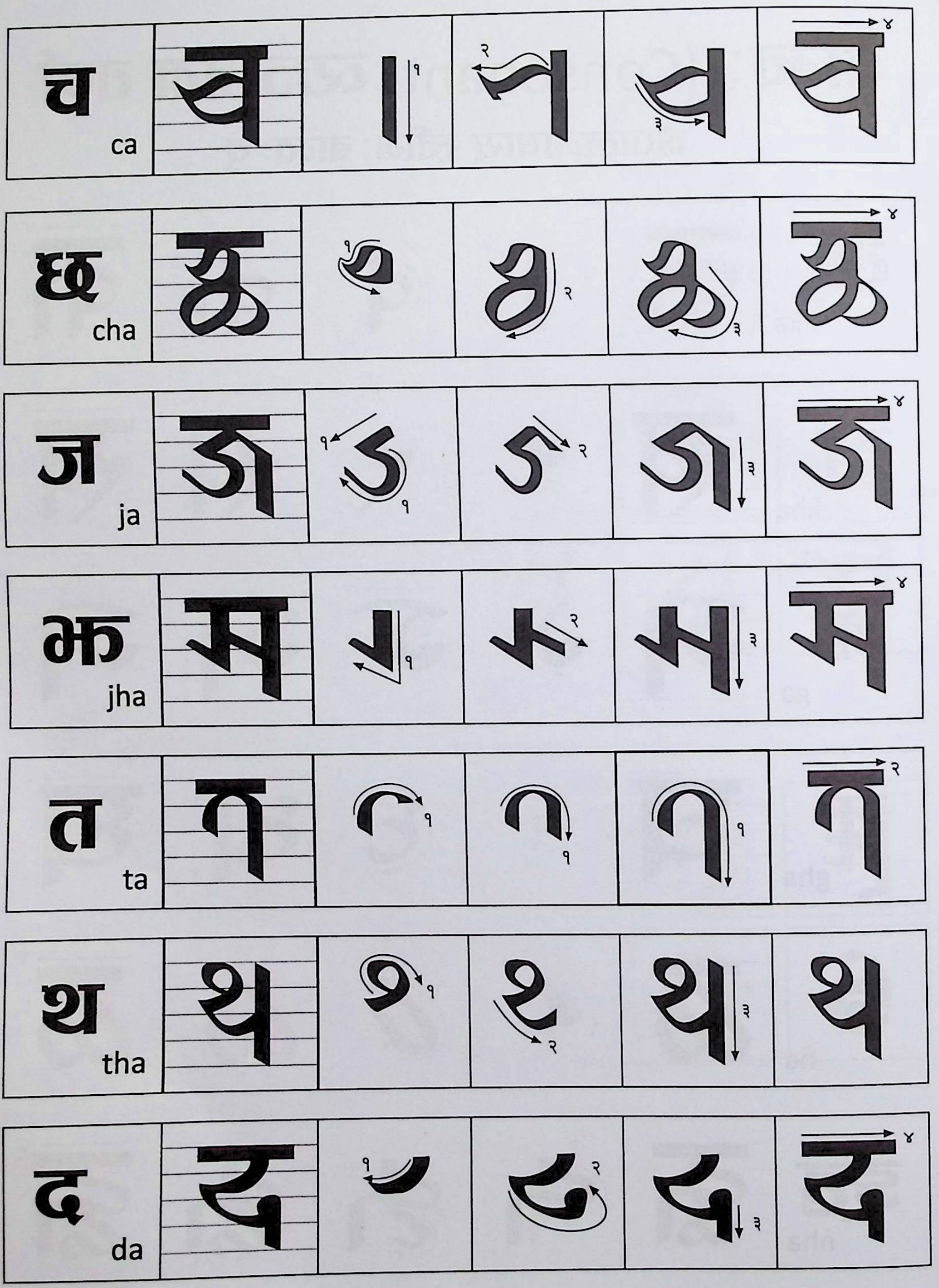

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

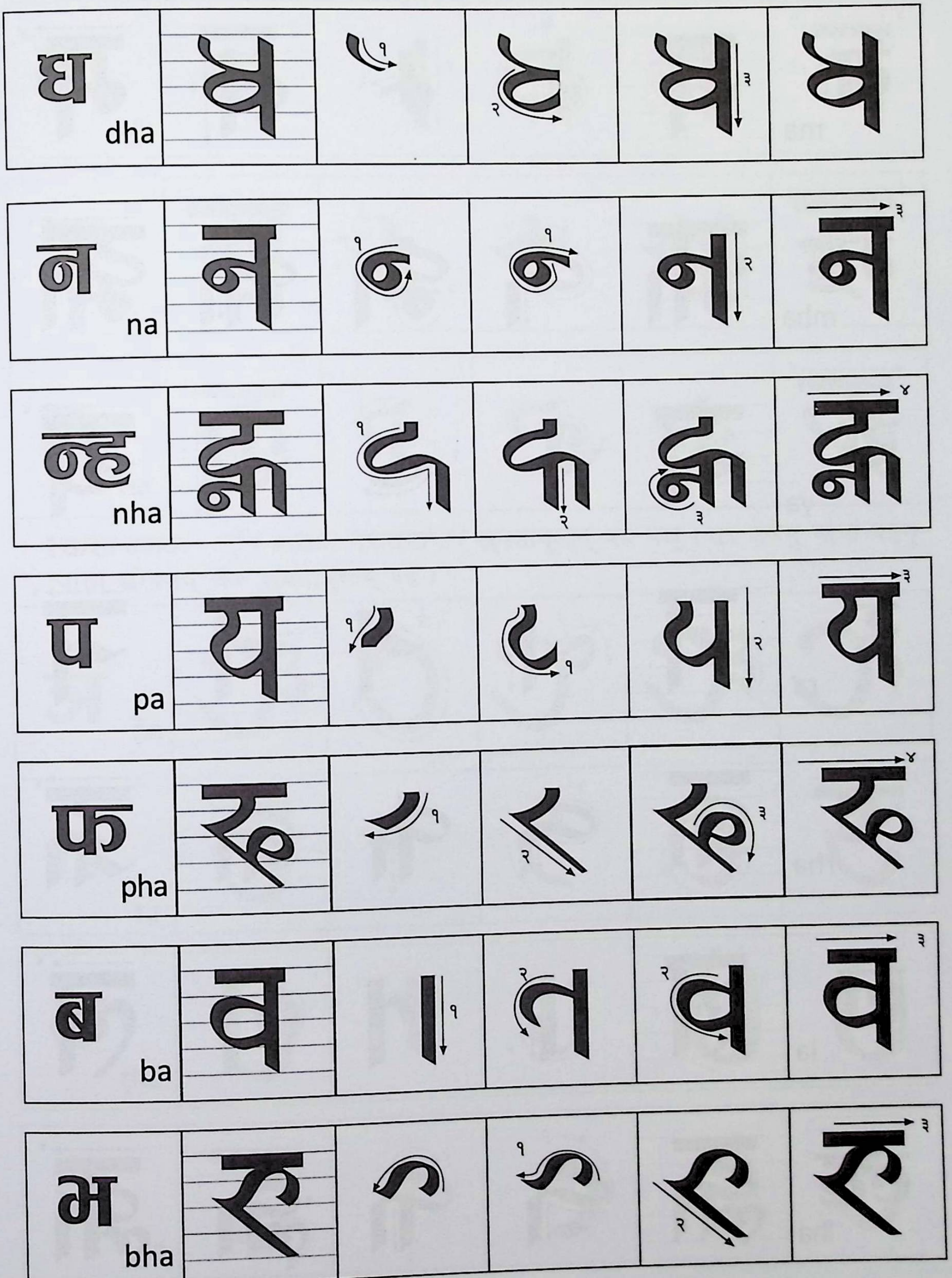

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

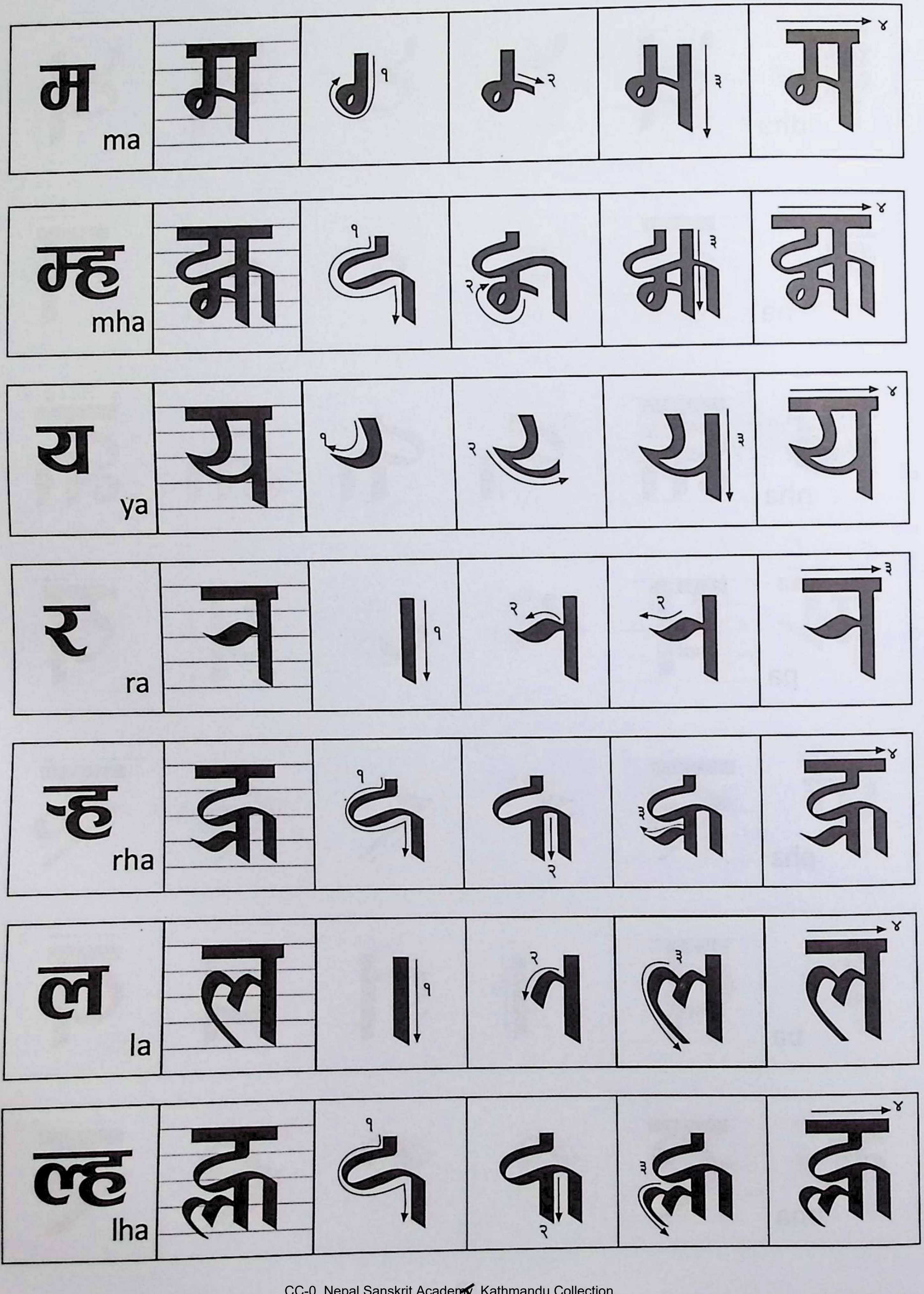

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

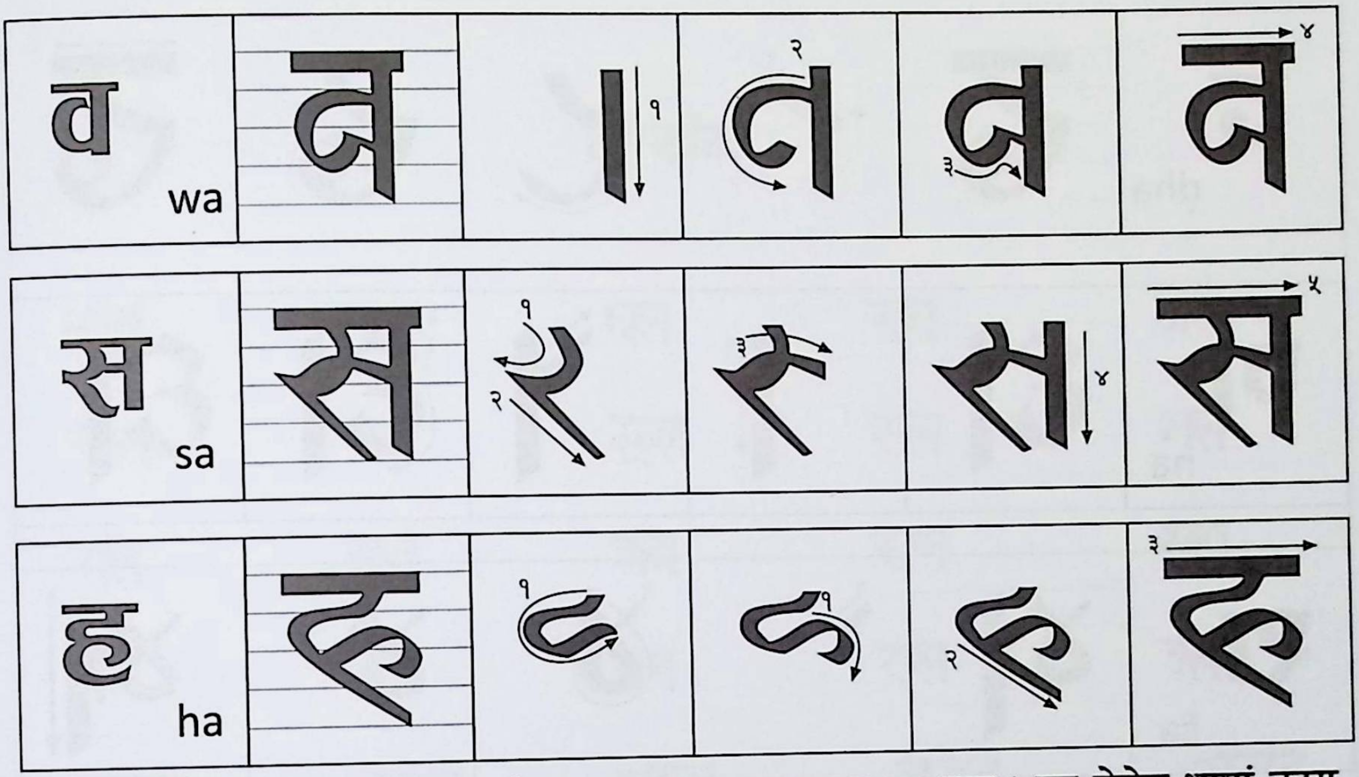

त्यासा बाग्वः – थुपिं आखःत नेपालभाषाय् छ्यलाबुलाय् वइ मखु । तर मेमेगु भाषां वइगु त्यासा खँग्वलय् जक छ्यलाबुलाय् वइ ।

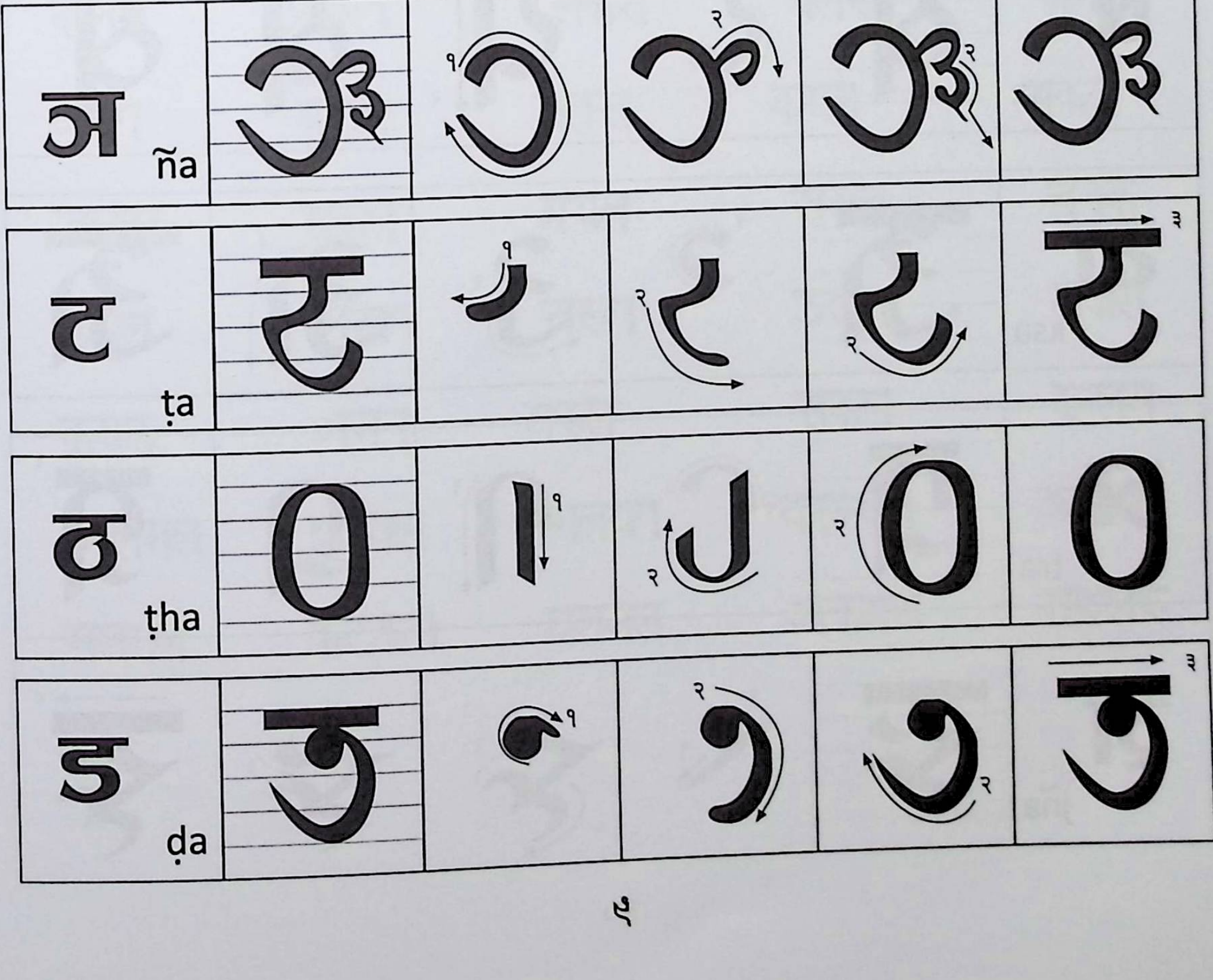

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

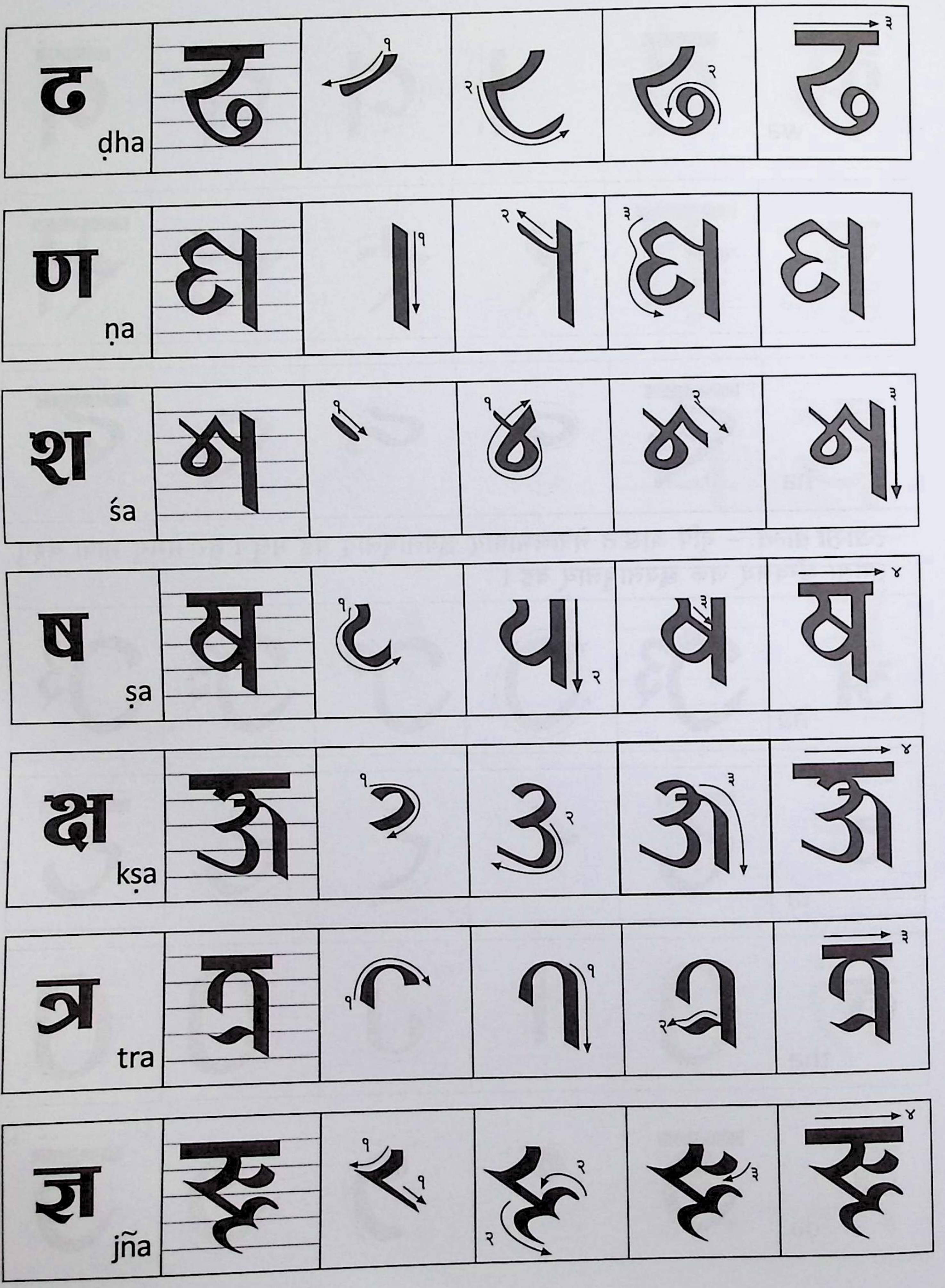

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

छ्वं खँगव:

लख	मग	घल	नस	जल
रस	गन	हल	सल	गल
यल	खन	जन	खल	खग
थन	वल	थन	रल	जक
मखन	कलख	भरुन	लगन	असन
कलश	जगग	लकस	यलख	ननस
नसग	यसल	मलख	कयन	मकल
चलख	सकल	मयल	ससल	ननक
मयल	नखग	चखग	उजन	सकल
कयट	अमन	यरुल	सकल	हलम
अलमल	थलवल	गलयग	वहगल	जनखन
मलमल	कटरुन	घलमल	अकमक	सरुलरु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ङ्वः आखः

(Letter with Vowel Added to Consonant)

बाग्वःया भ्वःआखः स्वरूप

क	का	कि	कु	के	को
ख	खा	खि	खु	खे	खो
ग	गा	गि	गु	गे	गो
घ	घा	घि	घु	घे	घो
ङ	ङा	ङि	ङु	ङे	ङो
ङ्ह	ङ्हा	ङ्हि	ङ्हु	ङ्हे	ङ्हो
च	चा	चि	चु	चे	चो
छ	छा	छि	छु	छे	छो
ज	जा	जि	जु	जे	जो
झ	झा	झि	झु	झे	झो

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

त	ता	ति	तू	ते	तो
थ	था	थि	थू	थे	थो
द	दा	दि	दू	दे	दो
ध	धा	धि	धू	धे	धो
न	ना	नि	नू	ने	नो
न्ह	न्हा	न्हि	न्हू	न्हे	न्हो
प	पा	पि	पू	पे	पो
फ	फा	फि	फू	फे	फो
ब	बा	बि	बू	बे	बो
भ	भा	भि	भू	भे	भो
म	मा	मि	मू	मे	मो

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ह्म	ह्मा	ह्मि	ह्मू	ह्म	ह्मा
य	या	यि	यू	य	या
न	ना	नि	नू	न	ना
ह्न	ह्ना	ह्नि	ह्नू	ह्न	ह्न
ल	ला	लि	लू	ल	ला
ह्ल	ह्ला	ह्लि	ह्लू	ह्ल	ह्ला
व	वा	वि	वू	व	वा
स	सा	सि	सू	स	सा
ह	हा	हि	हू	ह	हा

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

त्यासा बाआखःया भ्वःआखः स्वरूप

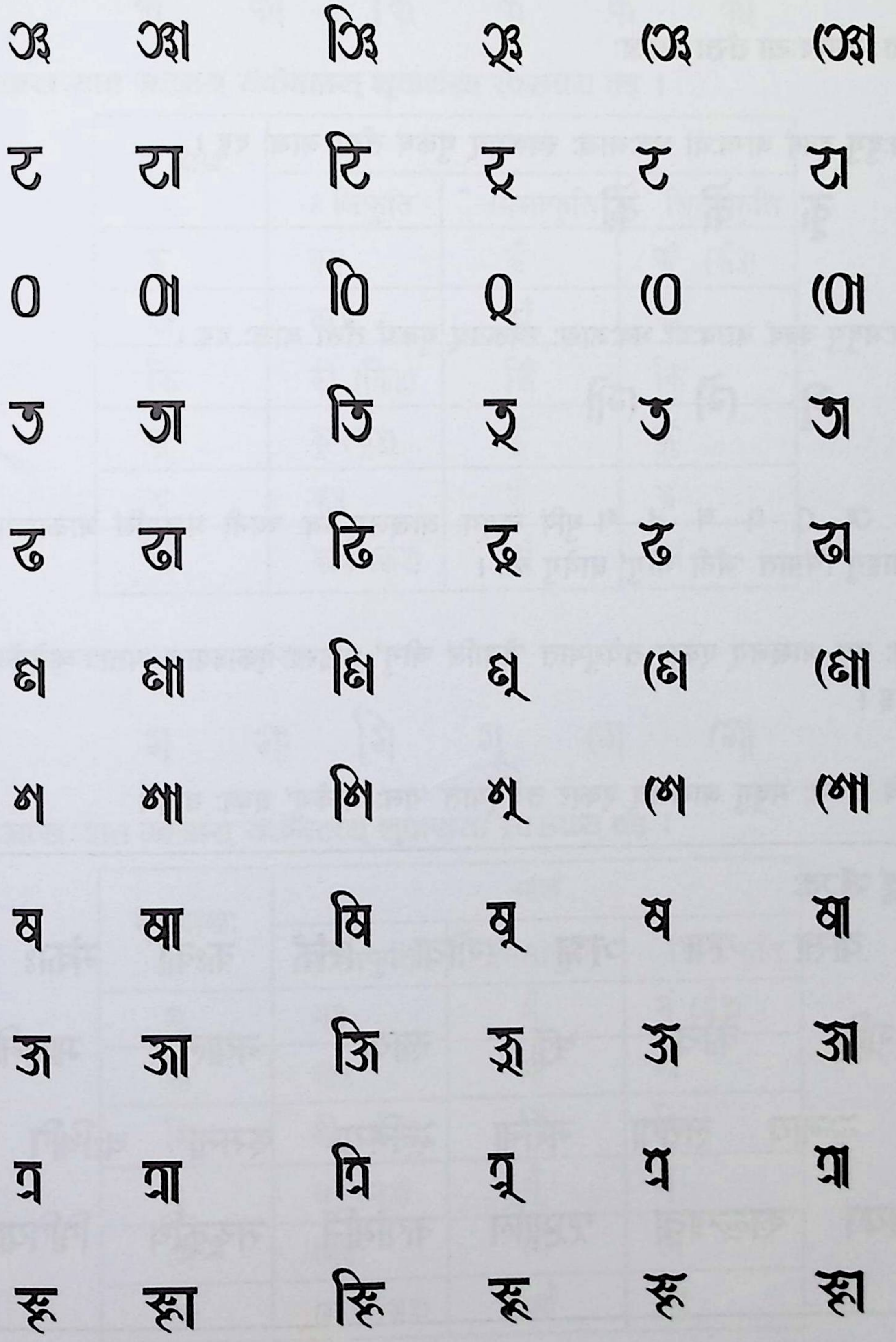

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ञ्वः आखःया तँसा आखः

म्वःदुगु दक्वं बाग्वःया भ्वःआखः स्वरूपय् थुकथं तँसा आखः दइ ।

कृ कै कौ

म्वःमदुगु दक्वं बाग्वःया भ्वःआखः स्वरूपय् थुकथं तँसा आखः दइ ।

गृ गे गो

ग ञ ठ ध थ ध ग थुपिं न्हय्गः आखलय् म्वः च्वनी मखुगुलिं आकारनाप स्वाइगु चिंयात 'जँनी चीगु' धायेगु याः ।

म्वः दुगु आखलय् एकार तयेगुयात 'बेतालिं चीगु' धाइसा ऐकारयात 'पताः ब्वयेकेगु' धाइ ।

अथे हे म्वः मदुगु आखलय् एकार तयेगुयात 'गलः घाकेगु' धकाः धाइ ।

ब्वं स्वँग्वः

यासा गगा अजा गोचा सिंकँ कःका मंकाः

गृथि कौचि धकु खाया नयाल मारुनी

ञ्नाय लसगा नसना ञ्रिया रुसना थःथिगि

कायग राञ्गाचा गृपमालि कगांमनि सरूकृथि गिगियाया

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

म्वः दुगु बाग्वःया ज्वःआखः

क का कि कू के को

ज्वः आखःयात मात्राय् यंकेबलय् थुकथंया स्वरूपय् वइ ।

मू आखः	मात्रा		
	ः लिफुति	ँ मिलाफुति	ं सिन्हःफुति
क	कः	कँ	कं (कँः)
का	काः	काँ	कां
कि	की (किः)	किँ	किं
कू	कू (कूः)	कूँ	कूं
के	केः	केँ	कें
को	कोः (कौः)	कोँ	कों

म्वः मदुगु बाग्वःया ज्वःआखः

ग गा गि गू गे गो

ज्वः आखःयात मात्राय् यंकेबलय् थुकथंया स्वरूपय् वइ ।

मू आखः	मात्रा		
	ः लिफुति	ँ मिलाफुति	ं सिन्हःफुति
ग	गः	गँ	गं (गँः)
गा	गाः	गाँ	गां
गि	गी (गिः)	गिँ	गिं
गू	गू (गूः)	गूँ	गूं
गे	गेः	गेँ	गें
गो	गोः (गौः)	गोँ	गों

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

चिना आखः (Compound Letter)

क् + य = 𑐎𑑂𑐫

क् + र = 𑐎𑑂𑐬

क् + ल = 𑐎𑑂𑐮

क् + व = 𑐎𑑂𑐰

देवनागरी आखलय् चिंकेबलय् खवं जवपाखे वनीसा नेपाल लिपिइ आखः स्वाःवइबलय् न्त्याबलें च्वं क्वहां वइ । हाकनं न्त्यःनेया आखः बाग्वः वा चिहाकयूक जक न्ववायेगु जूसां न्त्यःनेया आखः न्हापां छग्वः च्वयाः अनं क्वय्‌तिनि मेगु आखः च्वंवइ । आखः चिनेबलय् गनं गनं न्त्यःने वइबलय् व ल्यूने च्वनीबलय् व हे छग्वः आखलय् नं छुं भचा पानाच्वंगु खने दयेफु । गुगु क्वय् बियागु दसुलिं अझ उप्वः स्पष्ट याइ ।

क ध्वया म्हुतुप्वाः क्वब्व न्त्यःने जूगुलिं आखः स्वायेबलय् ल्यूनेया ब्व (लिब्व) वा ल्हाः पिहांवइ । उकार तयेगु थाय्यात म्हुतुप्वाः वा क्वब्व धायेगु चलन दु । म्हुतुप्वाः गन दु, अन आखः स्वायेगु परम्परा दु ।

शुक्ल – 𑐱𑐸𑐎𑑂𑐮　　शाक्य – 𑐱𑐵𑐎𑑂𑐫

तक्मा – 𑐟𑐎𑑂𑐩𑐵　　रिक्सा – 𑐬𑐶𑐎𑑂𑐳𑐵

ग थ्व आखलय् म्वः मदुगु व छ्ध्वलं म्वलय् थियाच्वंगु बा आखः स्वाःवल धाःसा क्वय् बियातःथें जुइ ।

दुग्ध – 𑐡𑐸𑐐𑑂𑐢　　ग्लास – 𑐐𑑂𑐮𑐵𑐳

बग्दाद – 𑐧𑐐𑑂𑐡𑐵𑐡　　बग्गी – 𑐧𑐐𑑂𑐐𑐷

अथे हे थुकी निध्वलं म्वलय् थियाच्वंगु आखः स्वाःवल धाःसा थुकथं जुइ ।

ग्यसु – 𑐐𑑂𑐫𑐳𑐸　　सिग्मा – 𑐳𑐶𑐐𑑂𑐩𑐵

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ञ थ्व आखलय् नं लिब्व वा ल्हाः दुगुलिं आखः स्वायेबलय् न्त्याबलें ल्हाः पिहां वइ ।

ज्वलं – **ञालं** ज्यामि – **ञामि**

मज्जा – **मञ्ञा** नज्म – **नञ्म**

ण थ्व आखः न्त्यःने च्वनीबलय् थुकथं जुइ ।

पुण्य – **पुण्य** पाण्डव – **पाण्डव**

ल्यूने वइबलय् थुकथं जुइ ।

कृष्ण – **कृष्ण** अक्क्षुण्ण – **अक्क्षुण्ण**

थ थ्व आखः छध्वलं वा निध्वलं म्वलय् थियाच्वंगु आखःया न्त्यःने वइबलय् थुकथं जुइ ।

थ्वये – **थ्वये** थ्यासफू – **थ्यासफू**

अथे हे ल्यूने वइबलय् –

पलिस्था – **पलिस्था** मन्थन – **मन्थन**

धात्थें – **धात्थें** उल्था – **उल्था**

ध थ्व आखः नं छध्वलं वा निध्वलं म्वलय् थियाच्वंगु आखःया न्त्यःने थुकथं जुइ ।

ध्वदुल – **ध्वदूल** साध्य – **साध्य**

ल्यूने वइबलय् थुकथं जुइ ।

बुद्ध – **वृद्ध** दुग्ध – **दुग्ध**

अथे हे थ्व 'न' व 'ब' आखः नाप ल्यूने स्वायेबलय् अपवाद्कथं थुकथं जुइ ।

गन्ध – **गन्ध** लब्ध – **लब्ध** सन्ध्या – **सन्ध्या**

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

र थ्व आखः न्ह्यःने स्वायेमाःसा थुकथं जुइ।

ध्वज – 𑐢𑑂𑐰𑐖 भ्यगः – 𑐨𑑂𑐫𑐐𑑅

अथे हे ल्यूने स्वायेमाःसा थुकथं जुइ।

कुम्भ – 𑐎𑐸𑐩𑑂𑐨 उद्भव – 𑐄𑐡𑑂𑐨𑐰

स्वयम्भू – 𑐳𑑂𑐰𑐫𑐩𑑂𑐨𑐹

न थ्व चिना आखलय् न्हापा वइबलय् च्वय् रेफ ब्वयेकेगुसा लिपा वइबलय् उथें तुं तयेगु।

'र' दकलय् न्हापां वल धाःसा – 𑐖𑑂𑐫𑐵𑐮𑐷

सूर्य – 𑐳𑐹𑐬𑑂𑐫	धर्म – 𑐢𑐬𑑂𑐩	सिर्जना – 𑐳𑐶𑐬𑑂𑐖𑐣𑐵
चक्र – 𑐔𑐎𑑂𑐬	नम्र – 𑐣𑐩𑑂𑐬	ग्रह – 𑐐𑑂𑐬𑐴

च्वय् न्ह्यब्वयागु दसुलिं क्वय् बियातःगु खँ सीदइ –

१) छुं नं आखः स्वायेबलय् व आखःया म्हुतु प्वालय् वा उकार तयेथाय् जक स्वाःवइ।

२) म्वः मदुगु आखः न्हापा वल धाःसा वयां लिपा वइगु आखः म्वः दुगु जूसां व आखः म्वः मदुगु ल्याखय् वनी।

३) अथे हे तुं चिनेबलय् म्वः दुगु आखः न्हापा वयाः लिपा म्वः मदुगु आखः स्वाःवल धाःसा उगु आखः म्वः दुगु ल्याखय् वनी।

४) लिव्व वा ल्हाः दुगु छुं नं आखः चिना-आखलय् वइबलय् अकारय् जक ल्हाः पिहांवइ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बाग्वलय् 'य' चिना

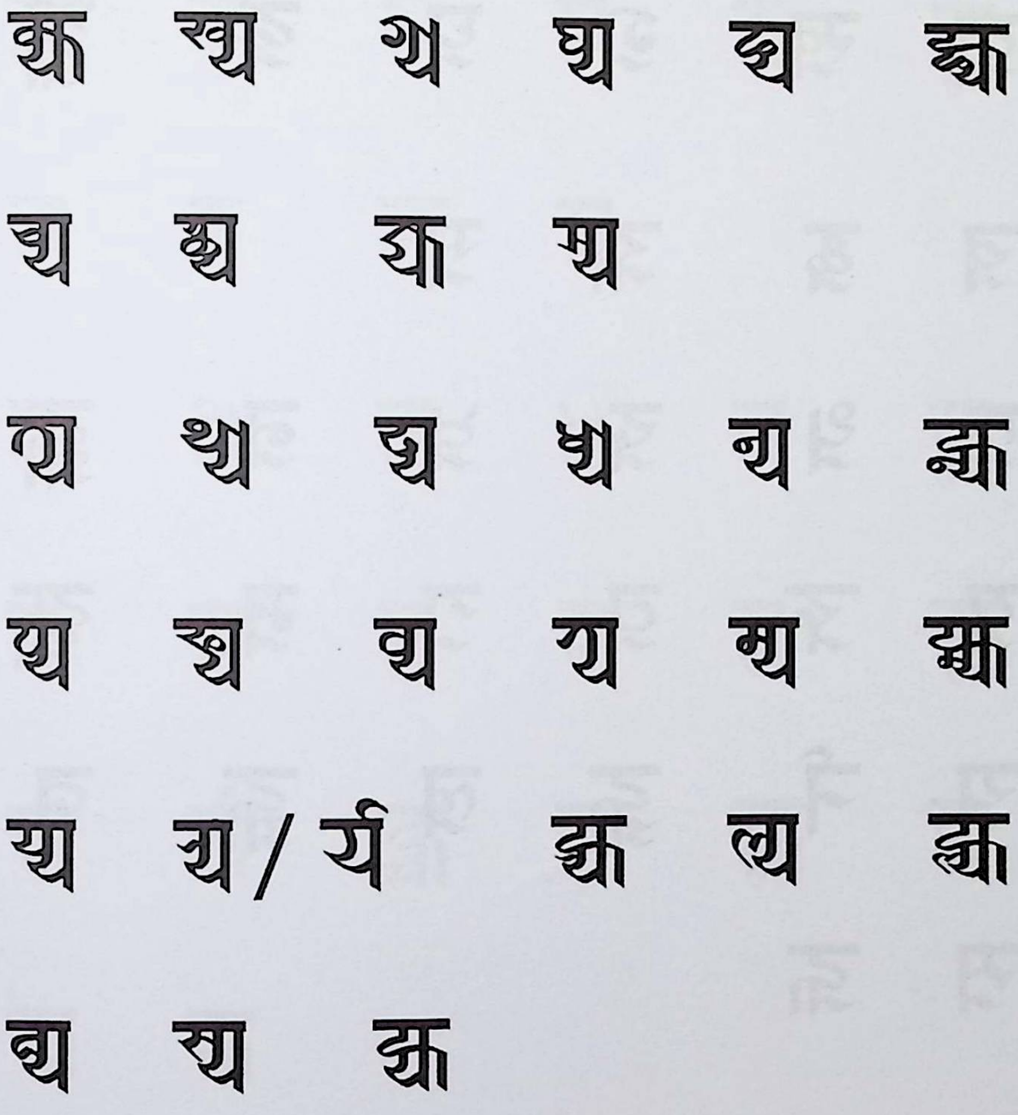

त्यासा आखः

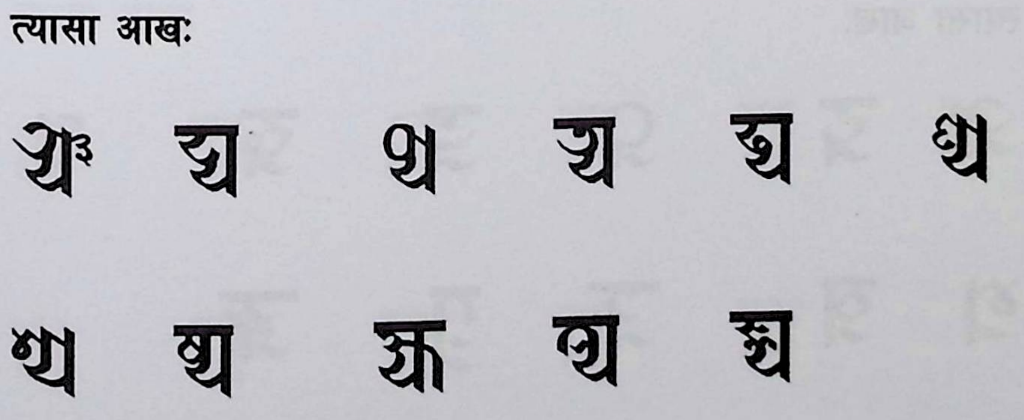

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बाग्वलय् 'र' चिना

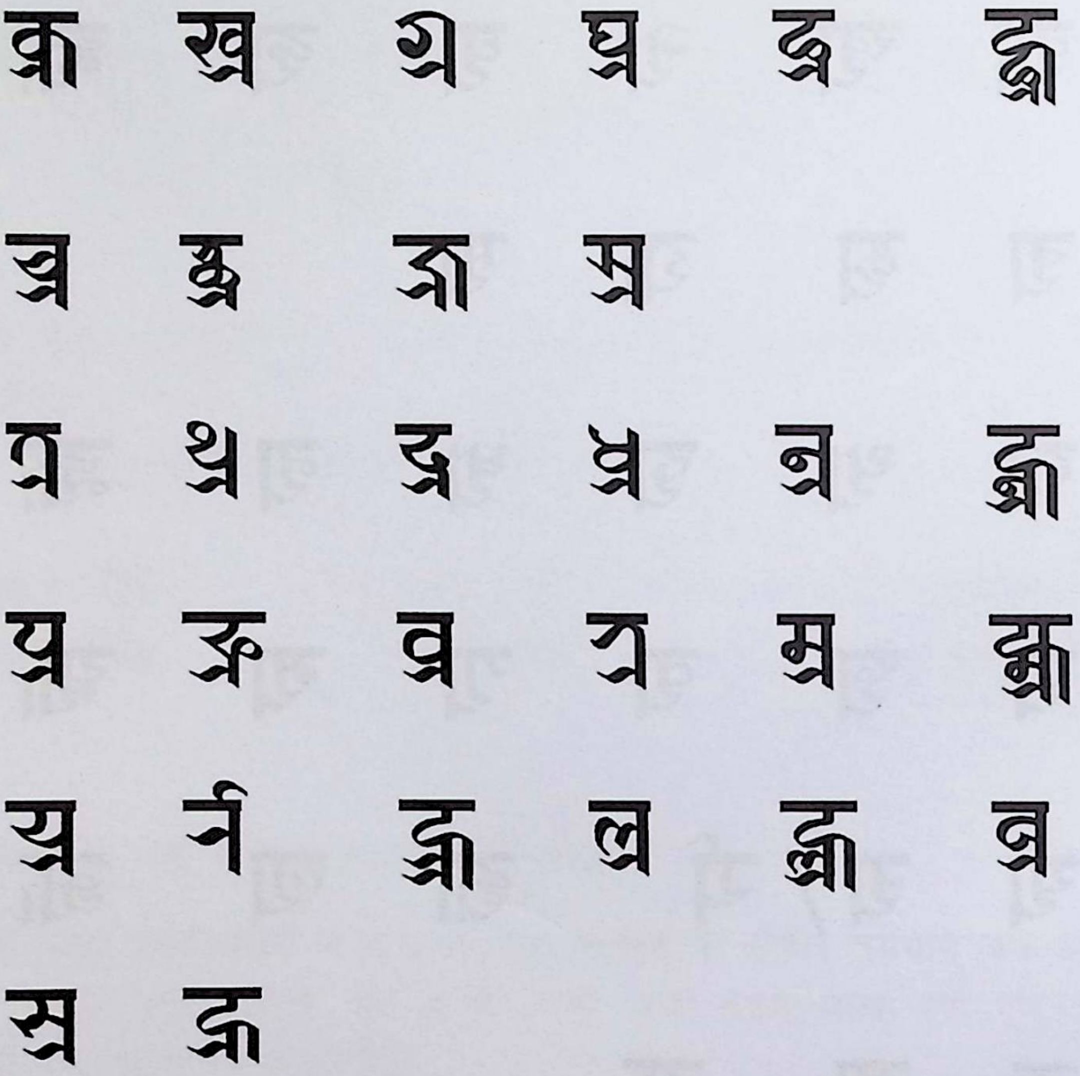

त्यासा आखः

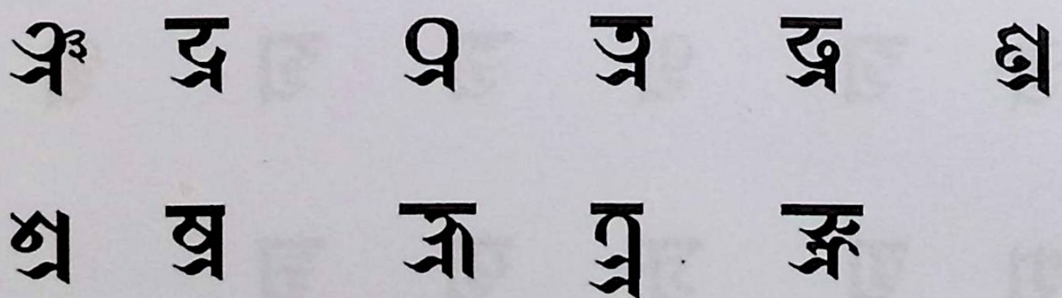

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बाग्वलय् 'ल' चिना

क्ल ख्ल ग्ल घ्ल ङ्ल च्ल

छ्ल ज्ल झ्ल ञ्ल

त्ल थ्ल द्ल ध्ल न्ल प्ल

प्ल फ्ल ब्ल भ्ल म्ल य्ल

य्ल र्ल ल्ल व्ल श्ल ष्ल

स्ल ह्ल

त्यासा आखः

ल्ल३ ट्ल ठ्ल ड्ल ढ्ल ण्ल

क्ष्ल ष्ल ज्ञ्ल त्र्ल ऋ्ल

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

बाग्वलय् 'व' चिना ❖

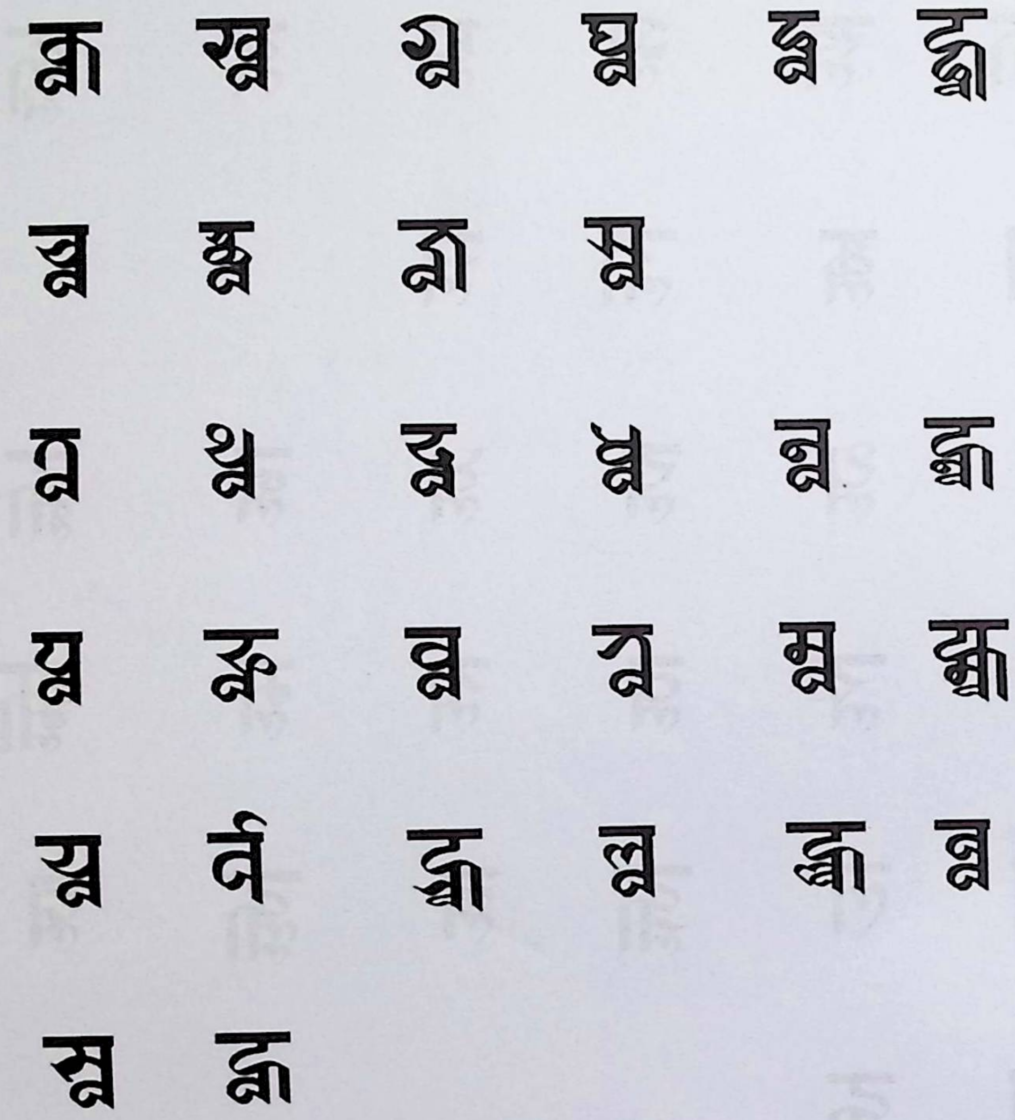

त्यासा आखः

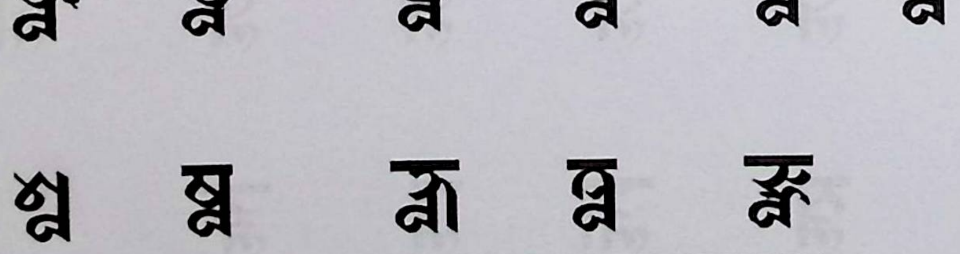

❖ पुलांगु अभिलेख व ल्हातं च्वयातःगु पाण्डुलिपि ग्रन्थय् 'व' चिनातःगु 'ब' थें खनेदु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

निग्व:बाग्व: चिना

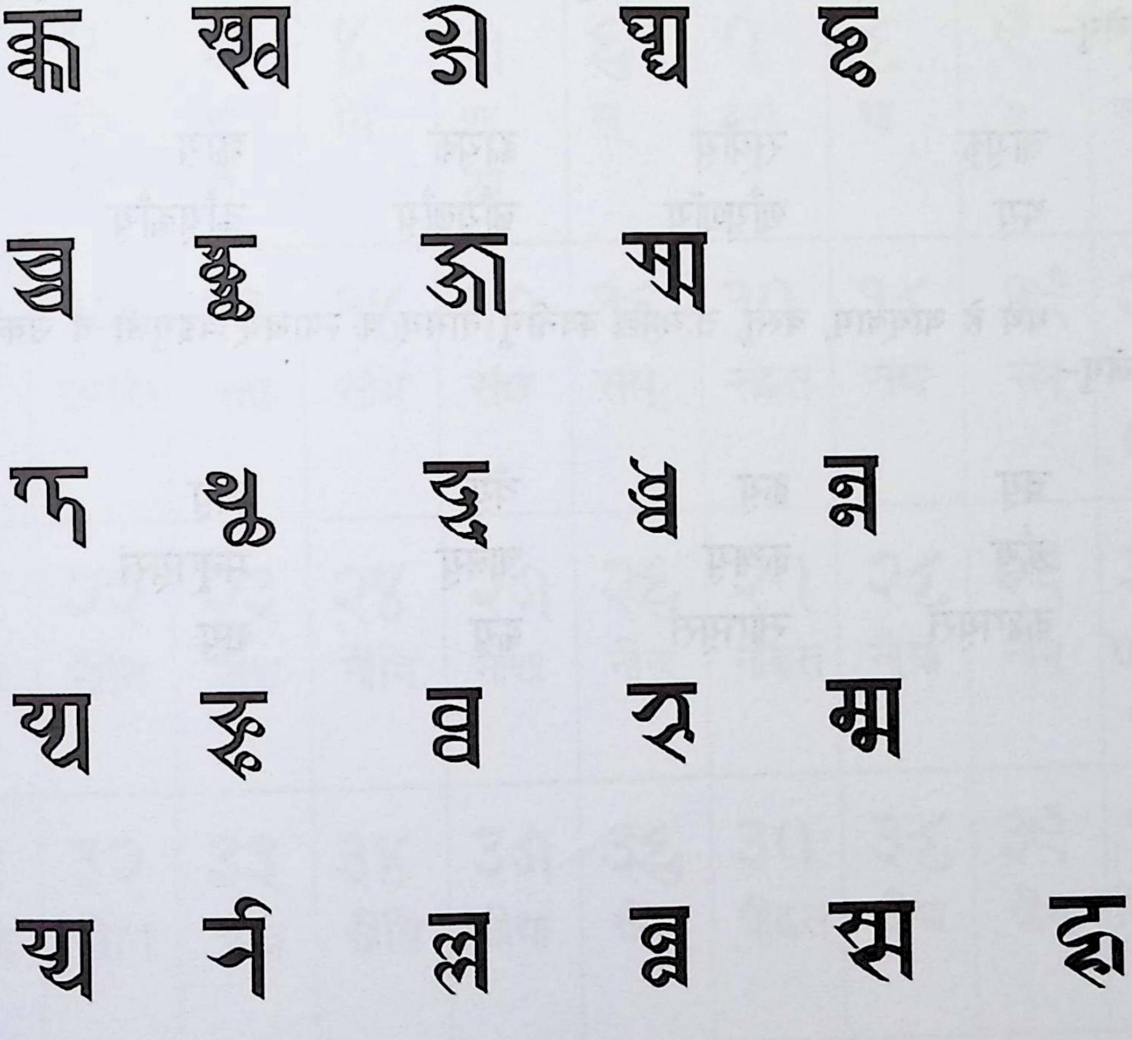

त्यासा आखः

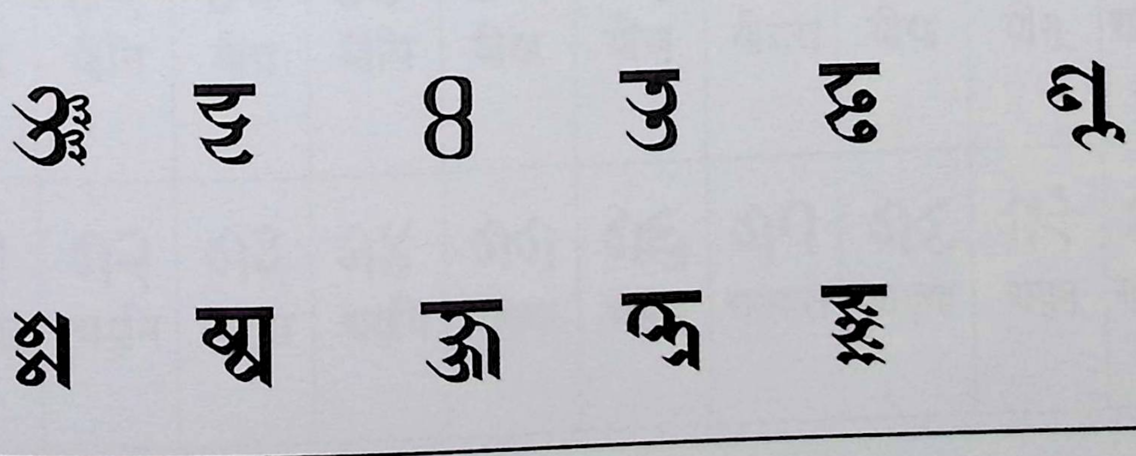

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

तुतिपाला 'य' या छ्यला–

नेपालभाषाय् थःगु पहः कथंया पिज्वइगु 'अय्, आय्, एय्' न्वसुया ल्यूने वइगु तुतिपाला 'य' आखलय् मस्वासे अथें च्वयेगु थौंकन्हय् चलन न्ह्याना वःकथं क्वय् बियाथें छ्यलेगु–

लाय्कू	सूयाँय्	क्वाय्कं	ख्वाय्
प्यय्	याँय्याँय्	ल्वाँय्ल्वाँय्	क्वाँय्क्वाँय्

थथे हे थाय्बाय्, वस्तु, तःम्हछि क्यनीगु नामय् व ल्याखय् वइगुली नं उकथं हे छ्यलेगु–

च्वय्	क्वय्	वँय्	क्वय्
ढँय्	क्वथाय्	ख्यलय्	मनूगय्सं
क्वठगय्सं	सागय्सं	क्वय्	थ्यय्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

ल्या:ग्व: (*Numeral*) अङ्क

नेपालभाषाय् ल्या: खायेगु निताजि कथं दु– छुं वस्तुनापं मत:से स्वकं ल्या: जक खायेगु व छुं वस्तु वा प्राणी नापं तया: रूप ज्याना: ल्या: खायेगु । थन स्वकं ल्या: खायेगु थुकथं दु ।

𑑑 छि छ्ठ	𑑒 नसि नि	𑑓 स्व स्वँ	𑑔 यि	𑑕 ङ्या ङा	𑑖 खू	𑑗 ह्नस	𑑘 च्या	𑑙 गू	𑑑𑑐 साह्न (झि)
𑑑𑑑 सछि	𑑑𑑒 संनसि	𑑑𑑓 संस्व	𑑑𑑔 सयि	𑑑𑑕 संङ्या	𑑑𑑖 संखू	𑑑𑑗 संह्नस	𑑑𑑘 संच्या	𑑑𑑙 संगू	𑑒𑑐 निसाह्न (नी)
𑑒𑑑 नीछि	𑑒𑑒 नीनि	𑑒𑑓 नीस्व	𑑒𑑔 नीयि	𑑒𑑕 नीङ्या	𑑒𑑖 नीखू	𑑒𑑗 नीह्नस	𑑒𑑘 नीच्या	𑑒𑑙 नीगू	𑑓𑑐 स्वसाह्न (स्वी)
𑑓𑑑 स्वीछि	𑑓𑑒 स्वीनि	𑑓𑑓 स्वीस्व	𑑓𑑔 स्वीयि	𑑓𑑕 स्वीङ्या	𑑓𑑖 स्वीखू	𑑓𑑗 स्वीह्नस	𑑓𑑘 स्वीच्या	𑑓𑑙 स्वीगू	𑑔𑑐 यिसाह्न (यी)
𑑔𑑑 यीछि	𑑔𑑒 यीनि	𑑔𑑓 यीस्व	𑑔𑑔 यीयि	𑑔𑑕 यीङ्या	𑑔𑑖 यीखू	𑑔𑑗 यीह्नस	𑑔𑑘 यीच्या	𑑔𑑙 यीगू	𑑕𑑐 ङ्यासाह्न (ङ्यय्)
𑑕𑑑 ङ्यय्छि	𑑕𑑒 ङ्यय्नि	𑑕𑑓 ङ्यय्स्व	𑑕𑑔 ङ्यय्यि	𑑕𑑕 ङ्यय्ङ्या	𑑕𑑖 ङ्यय्खू	𑑕𑑗 ङ्यय्ह्नस	𑑕𑑘 ङ्यय्च्या	𑑕𑑙 ङ्यय्गू	𑑖𑑐 खूसाह्न (खुी)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

६१ ख्वीछि	६२ ख्वीनि	६३ ख्वीस्व	६४ ख्वीयि	६५ ख्वीग्या	६६ ख्वीखू	६७ ख्वीक्नस	६८ ख्वीध्या	६९ ख्वीगू	७० क्नससाक्न क्नँ
७१ क्नछि	७२ क्ननि	७३ क्नस्व	७४ क्नयि	७५ क्नग्या	७६ क्नखू	७७ क्नक्नस	७८ क्नध्या	७९ क्नगू	८० ध्यासाक्न (चय्)
८१ चय्छि	८२ चय्नि	८३ चय्स्व	८४ चय्यि	८५ चय्ग्या	८६ चय्खू	८७ चय्क्नस	७८ चय्ध्या	८९ चय्गू	९० गुसाक्न (ग्वी)
९१ ग्वीछि	९२ ग्वीनि	९३ ग्वीस्व	९४ ग्वीयि	९५ ग्वीग्या	९६ ग्वीखू	९७ ग्वीक्नस	९८ ग्वीध्या	९९ ग्वीगू	१०० सछि (स४)

१०१	सछि व छि
२००	निस४
३००	स्वस४
४००	य्यस४
५००	ग्यास४
६००	खूस४
७००	क्नय्स४
८००	ध्यास४
९००	गूस४
१०००	द्व४छि

१००१	द्व४छि व छि
२०००	निद्व४
३०००	स्वद्व४
४०००	य्यद्व४
५०००	ग्याद्व४
६०००	खूद्व४
७०००	क्नय्द्व४
८०००	ध्याद्व४
९०००	गूद्व४
१००००	मिद्व४

१,००,०००
लखछि, छगू लख

१०,००,०००
मिगूलख

१,००,००,०००
कोति

१०,००,००,०००
मिगूकोति

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

संलिपि

न्त्य:ने बियात:गु नेपाल लिपि स्वया: पा:गु छगः निगः आखः थीथी थ्यासफू, ल्वहंपौ, ताडपत्र व मेमेगु छुं नं पतिइ खंके फइ । न्हापा ध्वाना आख:या विकास मजूगु व छगः हे आखः थीथी मनुखं थीथी इलय् च्वया यंकेबलय् भचा भचा पाना वनीगु स्वाभाविक हे जुल । अथे हे नेपाल लिपि दुने त:ताजि आखः दुगुलिं न्हापायापिंके सकतां लिपिया ज्ञां नं दु जुइमाः । उकिं हे न्हापा छुं नं थ्यासफू वा मेमेगु न्त्यागु नं अभिलेख वा पौ नेपाल लिपिं च्व:सां नं उकी छगः निगः भुजिंम्व:, ग्व:म्व: आदि आखः ल्वाकज्याना च्वंगु दयेफु । थजा:गु हे ल्हाः ज्यलाच्वंगु व मेमेगु लिपिं हां वयाच्वंगु आख:यात 'संलिपि' धकाः धाइ । संलिपि कथं खनेदुगु छुं छुं आखः थथे दु–

मा आखः

वा आखः

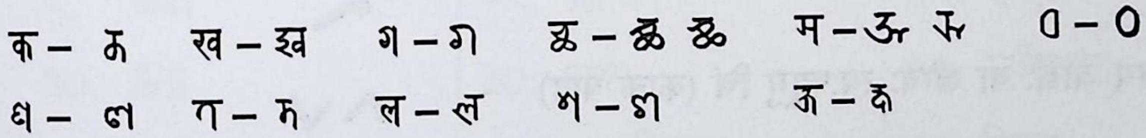

म्वः आखः

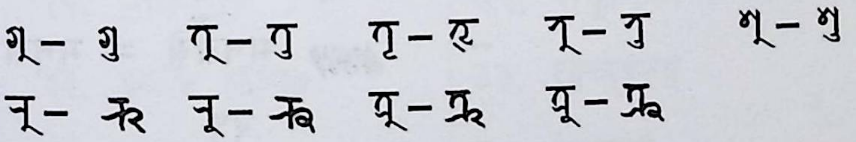

चिना आखः

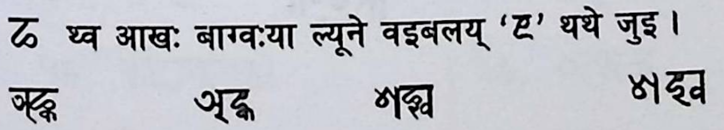

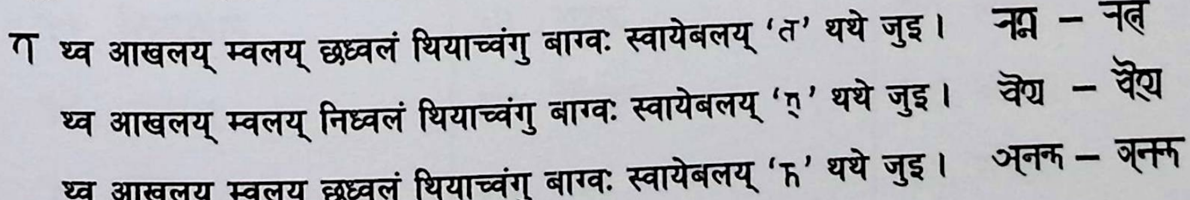

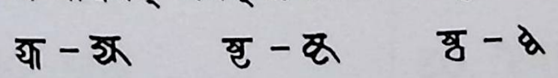

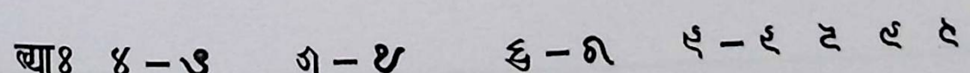

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

चिं

नेपाल लिपिं च्वयातःगु ल्वहंपौ, सिजःपौ, ताडपत्र व थ्यासफू आदिइ थीथी चिं छ्यलातःगु दु। थुपिं चिंत छ्यलातःगु पहः व थुकिया अर्थ थुकथं दु।

सिद्धि चिं (शुभ चिं) –

दिपु चिं –

खँग्वः भासु चिं (अल्प विराम) –

पद विराम चिं –

तुतिपाला चिं (हलन्त) –

च्वय् क्वय् आखः वा खँग्वः त्वःफ्यूगु चिं (काक पाद) –

खँग्वः स्वापू चिं –

म्हुसा चिं – मनतसे = मनसे

आखः हिलाबुला चिं – २१
१ २ नादर = नारद

क्वचाः चिं – 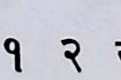

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

निग्वः वा स्वंगः आखः चिनाया छुं खँग्वः

१. न्ह्या
२. राज्या
३. ख्याय्
४. ह्वाःग्नु
५. आज्ञा
६. ग्वंग्वं
७. मचाः
८. यल्लाः
९. व्याख्या
१०. ह्वंक
११. स्वयम्भू
१२. अन्नपूर्णा
१३. थ्वयाः ह्वयाः
१४. स्वस्थ
१५. सन्ध्या
१६. काठमाडौं
१७. सिंहद्वार
१८. अनुमू
१९. कृष्ण
२०. शक्ति
२१. यज्ञनारान
२२. ग्रन्थि
२३. सच्चिदानन्द
२४. खड्गरत्न
२५. स्वाध्याय
२६. बौद्ध
२७. हिन्दू
२८. शाक्य
२९. स्थापित
३०. श्रेष्ठ
३१. आत्मसम्मान
३२. संस्कृति
३३. वास्तुकला
३४. यादव्यां
३५. प्रद्युम्न
३६. अर्चना
३७. सुरेन्द्र
३८. मोक्षदान
३९. नम्रता
४०. गार्हस्थ्य
४१. नास्तिक्य
४२. सिग्फ्रिड लीनहार्ट
४३. यक्ष्मा
४४. सम्पादन
४५. मल्लिकन
४६. शिक्षा
४७. अलङ्कारहरू
४८. स्कूल
४९. कम्प्युटर
५०. इन्स्टिच्युट
५१. सिद्धा
५२. नन्दन मञ्जुला
५३. सनत्कुमार
५४. मञ्जुश्री
५५. ह्मयूखु
५६. डायस जार्गेसन
५७. लक्ष्मी
५८. धाख्वाः
५९. सँख्वाः
६०. ब्रह्मचाल

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

अभ्यासया निंतिं थ्यासफू

महासत्व; DPN 3798, बअ ९१; आशा सफूकुथि

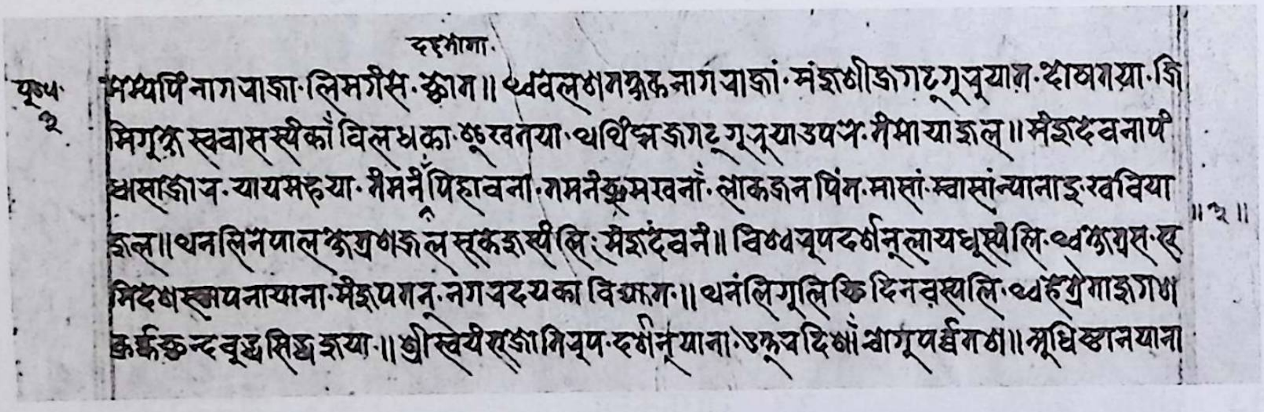

स्वयम्भु पुराण द्वादशतीर्थ महात्म्ये; DPN 3446, बम ०१०; ने.सं.११८५, आशा सफूकुथि

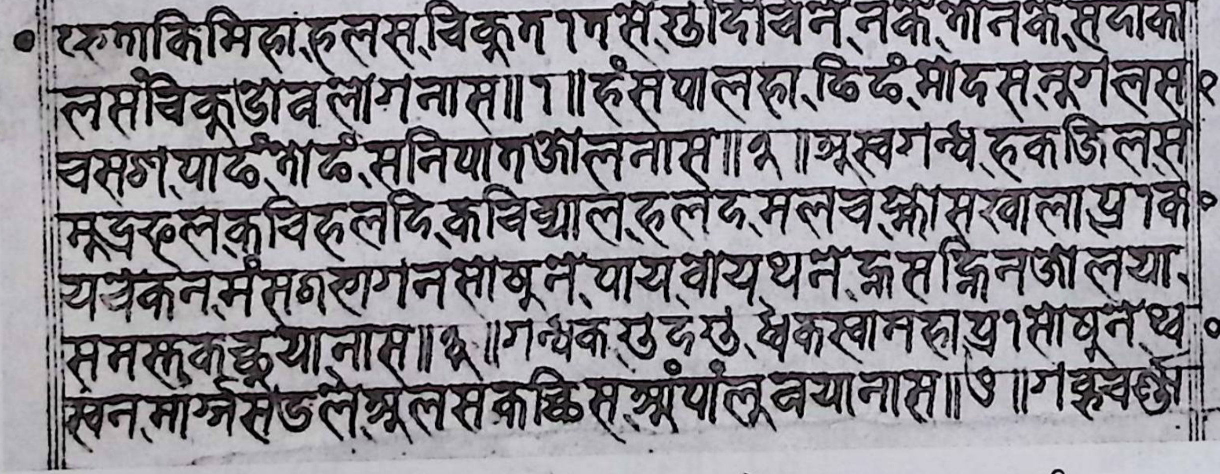

सामेवया वासः यायेगु सफू; DPN 1659, बैद्य १४७; आशा सफूकुथि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

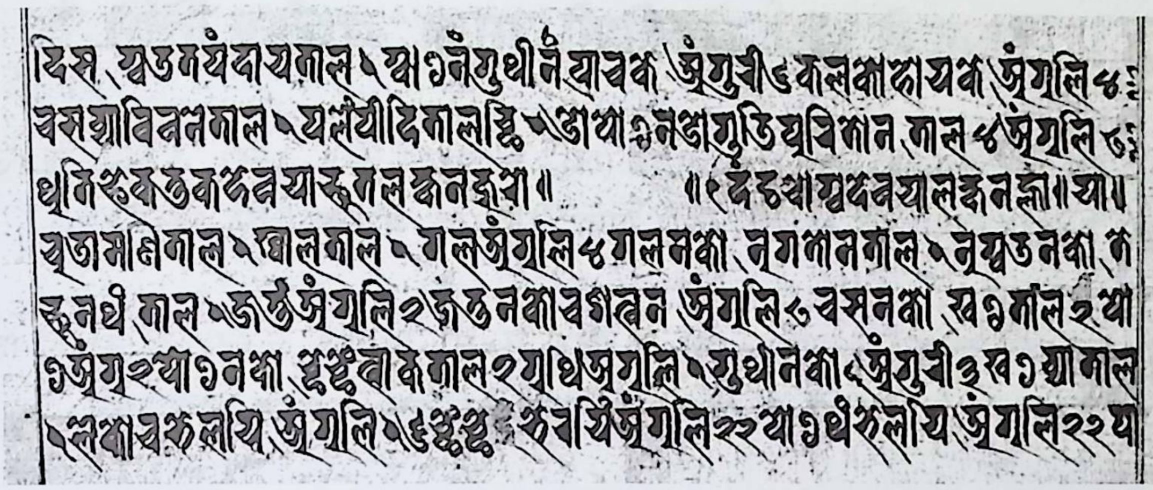

देवया लक्षण; DPN 2870, प्रबा १५; आशा सफूकुथि

छेँया दिशा लक्षण; DPN 2860, प्रबा ५; आशा सफूकुथि

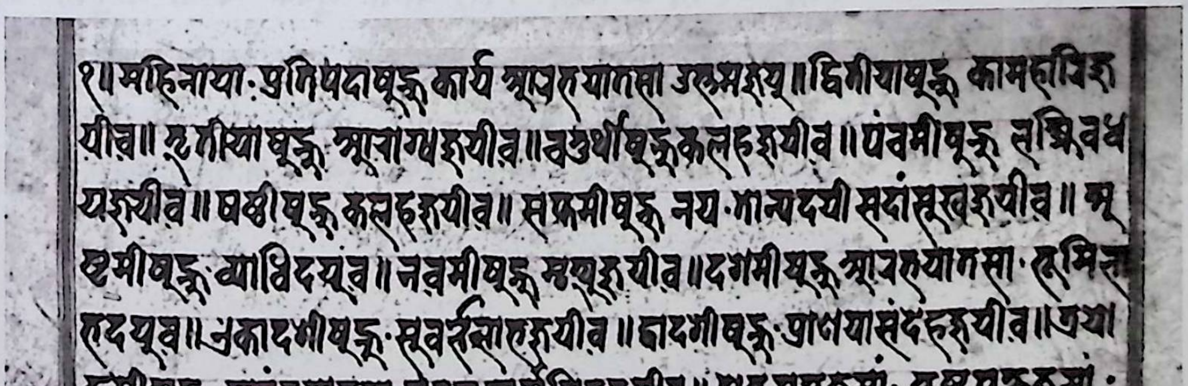

छेँया लक्षण व छेँ दनेत; DPN 5456, वास्तु; आशा सफूकुथि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

छगू हे बांपाखें थीथी आखः च्वयेगु विधि *
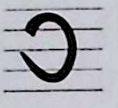
थ्व छगू बांपाखें ञ (न), ३ (३), ऊ (क्ष), उ (ड), ञ (अ), ७ (लृ), उ (उ), ऊ (ऊ) ग (५), ञ (ज), ञ ओ), ञौ (औ) याना: भ्किंनिग्वः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।
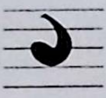
थ्व छगू बांपाखें ग (ग), २ (२), ख (ख), स (स), रु (फ), ज्ञ (ज्ञ), ट (ट), ढ (ढ), य (य), थ (थ), य (प), ष (ष) याना: मुक्कं भ्किंनिग्वः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।
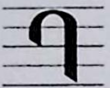
थ्व छगू बांपाखें १ (७), त (त), त्र (त्र) याना: मुक्कं स्वंगः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।

थ्व छगू बांपाखें ङ (ङ), ह (ह), घ (घ) व (ब), १ (१), ६ (६), याना: मुक्कं न्हय्ग्वः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।

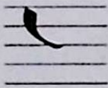
थ्व छगू बांपाखें ण (ण), ध (ध) निग्वः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।

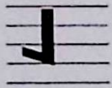
थ्व छगू बांपाखें भ (भ्ह), ॠ (ॠ) निग्वः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।

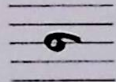
थ्व छगू बांपाखें न (न), ए (ए), ऐ (ऐ), (म) याना: मुक्कं प्यंग्वः अ:पुक्क च्वये ज्यू

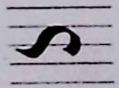
छगू हे बांपाखें भ (भ), च (च), छ (छ), र (र) याना: मुक्कं प्यंग्वः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।

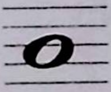
छगू हे बांपाखें ० (०), इ (इ), ई (ई) याना: मुक्कं स्वंगः अ:पुक्क च्वये ज्यू ।

थुपिं आखः छगू बांपाखें छगः हे जक च्वये ज्यू ।

क (क) ल (ल) श (श) ठ (ठ) ४ (४) ८ (८) ९ (९)

---

* न्ह्यब्वःम्ह : निर्मल वज्राचार्य

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection

रञ्जना लिपि

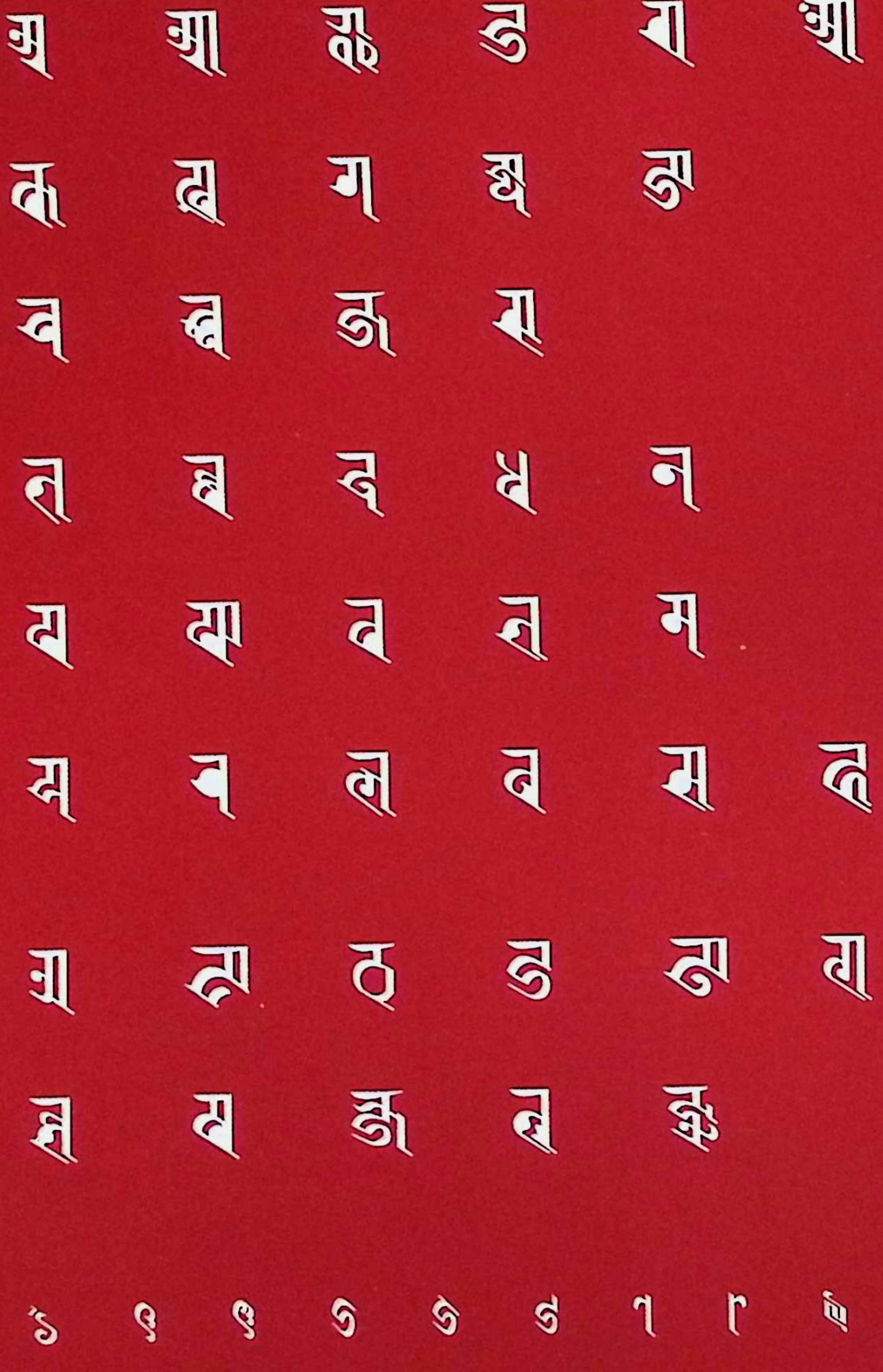

नेपाल लिपि गुथि

NEPAL LIPI GUTHI

ISBN 978-9937-0-2768-7

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu Collection